

Perspectiefnota 2024 - 2027

juni 2023

Inhoud

<i>Bestuurlijke samenvatting</i>	4
<i>Leeswijzer</i>	7
<i>1 Ontwikkelingen</i>	8
<i>2 Opgaven en ambities</i>	14
<i>3 Financiële mutaties 2024 - 2027</i>	34
<i>4 Investeringsplan</i>	58
<i>5 Financieel (meerjaren)beeld</i>	62
<i>6 Risico-inventarisatie PPN 2024 - 2027</i>	67

Bestuurlijke samenvatting

We beschrijven verschillende ontwikkelingen op landelijk en regionaal niveau die van invloed zijn op de gemeente Dalfsen. Vervolgens is beschreven hoe deze ontwikkelingen vertaald zijn naar lokale opgaven en ambities.

Wij werken vanuit drie hoofdthema's: 'samen wonen, samen werken, samen leven'. Het college van burgemeester en wethouders wil de veerkracht van inwoners bevorderen en hen ondersteunen die het op eigen kracht niet redden. De gemeente zet in op drie prioritaire onderwerpen voor de komende jaren: goed wonen, platteland en inwonerbetrokkenheid.

Goed wonen betekent niet alleen dat er voldoende woningen zijn, maar ook dat er aandacht is voor ruimtelijke kwaliteit, betaalbaarheid en biodiversiteit. Er wordt gezocht naar nieuwe mogelijkheden, zoals permanent wonen op recreatieparken en het toestaan van meer woonruimte op erven in het buitengebied. De openbare ruimte is belangrijk voor een leefbare omgeving en we werken aan verbetering van de preventieve gezondheidszorg.

Er zijn grote uitdagingen in de agrarische sector en rondom de energietransitie, woningbouw, recreatie en natuur. Er wordt gewerkt aan een Plattelandsvisie om al deze functies op een goede manier te combineren. Regionale samenwerking is belangrijk, vooral omdat veel landelijke kwesties in de regio landen en er meer investeringen vanuit de regering worden verwacht. Er wordt samengewerkt aan een gebiedsvisie voor het noorden van de Vecht. Daarnaast staan recreatieve mogelijkheden, fietsroutes en wandelpaden op de agenda om aan te werken. We nemen maatregelen om extreme weersinvloeden te bestrijden en er wordt beleid vastgesteld om de energietransitie vorm te geven. Een onderzoek staat op stapel naar de mogelijkheden van lokale energieopwekking.

We hechten veel waarde aan betrokkenheid van inwoners. Inwoners worden daarom betrokken bij gebiedsprocessen en projecten en nodigen we uit om met hun eigen initiatieven te komen. Het gemeentebestuur wil deze maatschappelijke initiatieven steunen. Ook wil het gemeentebestuur dichterbij de samenleving staan door op een open en transparante manier een nabije overheid te zijn en door de communicatie op B1-niveau te voeren. De gemeente ondersteunt ook mensen die het moeilijk hebben en wil de veerkracht en vitaliteit van inwoners stimuleren en faciliteren. Er zijn al verschillende initiatieven genomen om dit te bereiken, zoals het aantrekken van een participatiecoach en het werken met gebiedsverbinders en gebiedswethouders.

Wij zien ons geconfronteerd met veranderingen in de samenleving, zoals mobiliteit onder het personeel en een moeilijk te vervullen vacaturemarkt. Om hierop te kunnen inspelen en de hoge ambities te kunnen realiseren, heeft de gemeente een traject van doorontwikkeling ingezet. De organisatie wordt wendbaarder en flexibeler gemaakt, met behoud van het goede dat er al is. De gemeente wil blijven investeren in de vitaliteit en gezondheid van de organisatie. Ook wordt er gekeken naar de planning- & controlcyclus en hebben professionalisering, hybride werken en aantrekkelijk en goed werkgeverschap de komende periode de nadrukkelijke aandacht. Ten slotte wordt er geïnvesteerd in digitale dienstverlening en dataondersteund werken.

Financieel meerjarenperspectief

Hieronder schetsen we een financieel meerjarenperspectief, waarbij de uitkomsten van de meircirculaire 2023 nog niet verwerkt zijn. De uitkomsten daarvan betrekken we bij het samenstellen van de Begroting 2024-2027.

Naast onze inzet op de ambities uit het coalitieakkoord, investeren we ook in onze organisatie om deze ambities mogelijk te maken. We houden rekening met hogere kosten als gevolg van loon- en prijsstijgingen.

In hoofdstuk 3 lichten we de financiële mutaties per programma toe.

Ontwikkeling begrotingssaldo 2024-2027	2024	2025	2026	2027
Programmabegroting 2023-2026 Structureel	1.686.292	6.362.647	4.029.543	2.730.543
Programmabegroting 2023-2026 Incidenteel	1.716.250	68.000	0	0
Stand programmabegroting 2023-2026	3.402.542	6.430.647	4.029.543	2.730.543
Mutaties Perspectiefnota 2024-2027 Structureel	-5.311.646	-5.943.496	-6.543.510	-8.136.270
Mutaties Perspectiefnota 2024-2027 Incidenteel	-237.000	-362.000	-322.000	-292.000
Totaal mutaties Perspectiefnota 2024-2027	-5.548.646	-6.305.496	-6.865.510	-8.428.270
Structurele Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	-3.625.354	419.151	-2.513.967	-5.405.727
Incidentele Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	1.479.250	-294.000	-322.000	-292.000
Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	-2.146.104	125.151	-2.835.967	-5.697.727

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Indexaties	-473	-562	-597	-825
Cao ontwikkelingen en indexering salarissen	-1.904	-2.371	-2.818	-3.739
Bijdragen verbonden partijen	-612	-602	-626	-743
Ontwikkeling algemene uitkering	109	109	106	110
Overige mutaties	-2.669	-2.879	-2.931	-3.231
Totaal mutaties PPN 2024-2027	-5.549	-6.305	-6.866	-8.428

Leeswijzer

Voor u ligt de Perspectiefnota 2024 - 2027. Met deze perspectiefnota gaan we in op de ontwikkelingen die de komende jaren van invloed kunnen zijn en tot welke opgaven en ambities die leiden. Uiteraard vergezeld van de financiële mutaties voor de komende jaren.

Bij het opstellen van deze Perspectiefnota 2024 - 2027 zijn het Coalitiedocument 2022-2026 'Veel te doen in Dalfsen', het College uitvoeringsprogramma 2023-2026 en de ambities en beleidsdoelstellingen van de nieuwe raad verwerkt.

In hoofdstuk 1 'Ontwikkelingen' beschrijven we de huidige maatschappelijke en financiële ontwikkelingen die van invloed (kunnen) zijn in de komende periode.

Hoofdstuk 2 beschrijft de opgaven en ambities. We geven op drie onderwerpen een impuls. Dat wordt beschreven in 2.1. Het geeft een doorkijk naar wat we al doen en wat waar we de komende jaren op willen inzetten. Daarna worden in 2.2. de opgaven en ambities per programma beschreven.

In Hoofdstuk 3 geven we een overzicht van de financiële mutaties per programma. Hier verwerken we ook de autonome financiële ontwikkelingen. Iedere paragraaf start met een overzicht van de mutaties binnen dat programma en vervolgens lichten we dit per mutatie toe.

Hoofdstuk 4 bevat het investeringsplan voor de komende jaren met een actualisatie jaarschijf 2023 en een totaaloverzicht van de kapitaallasten.

In hoofdstuk 5 schetsen we het financieel meerjarenbeeld na verwerken van alle financiële mutaties. Hierin zijn naast het totaaloverzicht over de jaren 2024 - 2027 ook de uitgangspunten voor de Programmabegroting 2024 opgenomen.

De risico-inventarisatie in hoofdstuk 6 is een geactualiseerd overzicht.

1 Ontwikkelingen

Inleiding

In Dalfsen is er veel doen, want er komt veel op ons af. We leven dan ook in een tijdperk van grote veranderingen. De tijd waarin vrede en vrijheid vanzelfsprekend waren en elke volgende generatie het beter kreeg dan de voorgaande, is voor veel mensen vandaag de dag geen gegeven meer. We maken meerdere crises mee en steeds meer mensen hebben het lastig om de eindjes aan elkaar te knopen. De coronapandemie die zich nu in een endemische fase bevindt, heeft nog wel gevolgen die zowel positief als negatief zijn. Op financieel gebied stijgen de lonen en prijzen. Er zijn vele positieve ontwikkelingen te noemen, zoals de betrokkenheid van de samenleving, de digitale mogelijkheden en de mooie initiatieven in de woonomgeving die getoond worden.

De hypotheekrente en bouwkosten zijn gestegen, projecten vallen stil en de interesse voor bouwkevels lijkt af te nemen. Dit zal de komende tijd mogelijk veel invloed hebben. Woonruimte blijft een schaars goed, ook in onze gemeente. De vraag naar woningen en woonvormen verandert door bijvoorbeeld de ingezette decentralisatie van de zorg en de vergrijzing. De oorlog in Oekraïne blijft voor onzekerheid en extra druk op de woningmarkt zorgen. Door de instroom en vestiging van vluchtelingen en statushouders neemt de vraag naar woningen alleen maar toe. Onzeker is hoeveel van hen kunnen en willen terugkeren naar hun thuisland of in Nederland blijven wonen. De hiervoor benodigde woningen versterken de vraag die al hoog was door reguliere woningzoekenden, spoedzoekers, zorggroepen en andere aandachtsgroepen. We gaan inschatten welke effecten dit zal hebben op de lange termijn en hoe we hiermee om kunnen en willen gaan. Op korte termijn is er vooral tijdelijke woonruimte nodig.

Daarnaast speelt de krapte op de arbeidsmarkt een grote rol, terwijl de opkomst van nieuwe technologieën juist weer kansen biedt voor nieuwe banen. Het tekort aan mensen op de arbeidsmarkt is een steeds groter wordend probleem in veel sectoren en regio's. Dit tekort wordt veroorzaakt door verschillende factoren, zoals de vergrijzing van de beroepsbevolking, de mismatch tussen vraag en aanbod van arbeid en de impact van technologische ontwikkelingen. Dit versterkt de behoefte om (regionaal) te blijven investeren in 'human capital'.

Het coalitiedocument 2022-2026 'Veel te doen in Dalfsen' en de invulling daarvan in het College uitvoeringsprogramma 2023-2026 vormen de basis voor deze Perspectiefnota. In dit hoofdstuk gaan we kort in op actuele ontwikkelingen, om ze vervolgens in hoofdstuk 2 te vertalen naar onze lokale opgaven en ambities.

Betrouwbare en toegankelijke overheid

In januari 2023 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de Actieagenda Sterk Bestuur uitgebracht. De minister beschrijft dat onze democratische rechtsorde geen vanzelfsprekendheid (meer) is en dat deze bescherming, onderhoud en vernieuwing vereist. Ze agendeert om te (blijven) werken aan een dienstbare overheid die niet alleen op de regels let, maar ook kijkt hoe haar handelen voor mensen uitpakt. Om te (blijven) werken aan een responsieve overheid, die goed luistert naar wat er leeft en ervoor zorgt dat wetgeving, beleid en uitvoering meer één geheel vormen. Met name rond het (meer) betrekken van onze inwoners, zien wij voor Dalfsen een belangrijke opgave. Daarbij is het ons uitgangspunt om zoveel mogelijk helder in de verwachtingen te zijn.

Toenemende aandacht voor de regio

In maart 2023 verscheen het rapport 'Elke regio telt' van de adviesraden Raad voor leefomgeving en Infrastructuur (Rli), de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Een pleidooi om alle regio's in Nederland structureel en steviger te ondersteunen in het versterken van de brede welvaart, maar met extra aandacht voor de zwakkere regio's. De aanbeveling om meer, intensiever en vooral ook structureler te investeren in de regio lijkt een belangrijke koerswijziging op de departementen in gang te zetten. Te meer omdat de uitslagen van de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen in dezelfde maand ook op die manier zijn geïnterpreteerd. Dat betekent voor onze regio een nog belangrijker rol voor de Regio Zwolle. Daarnaast manifesteren we ons voor onze plattelandsbelangen in P10-verband, voor kennisdeling en lobby.

Nieuwe agenda Regio Zwolle

In Regio Zwolle werken 22 gemeenten, vier provincies, ondernemers en onderwijs, samen aan een brede welvaart voor alle huidige en toekomstige inwoners en ondernemers. Sinds het bestaan van Regio Zwolle (2011) is de samenwerking in de regio gegroeid. In een nieuwe meerjarenagenda stelt de Regio Zwolle één perspectief vast waar we de komende jaren aan werken. Een perspectief dat leidt tot een regio waar het goed wonen, werken, leren en recreëren is en blijft. Een basis om als één regio op te trekken naar het Rijk en Europa. We werken aan een duurzame en wendbare economie, een toekomstbestendige en flexibele arbeidsmarkt. Aan de klimaatbestendige inrichting van onze groei in de regio en duurzame bereikbaarheid van- en in de regio. De meerjarige agenda vormt de basis voor het maken van concrete afspraken voor de realisatie van onze doelen. Voor de periode van 2024 – 2028 zijn dit de focusgebieden Economie & arbeidsmarkt en Ruimtelijke ontwikkeling. Per focusgebied worden meerdere uitvoeringsprogramma's uitgewerkt.

Fors aantal Rijksprogramma's voor grote opgaven en nieuwe wetten

Er is een groot aantal programma's en wetswijzigingen die impact hebben op onze regio en gemeente.

- **Nationaal en Provinciaal Programma Landelijk Gebied**

Via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) bekijken onder meer provincies, ondernemers en terreinbeheerders per gebied wat nodig is voor gezonde natuur, schoon water, schone lucht. Het NPLG biedt kaders die de provincies gebruiken om de gebiedsprogramma's op te stellen. In de gebiedsprogramma's leggen provincies vast hoe ze de doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat gaan halen. En welke maatregelen nodig zijn. Dit krijgt op provinciaal niveau vertaling in het PPLG. Het Overijsselse PPLG-plan is gebaseerd op een aantal opgaven die nauw met elkaar verbonden zijn. De opgave natuur, klimaat en stikstof, het bieden van kansen aan de landbouw en als laatste een sociaal economisch sterk landelijk gebied. Een eerste versie is ingediend bij het Rijk.

- **Nationale Woon- en Bouwagenda en programma Woningbouw**

Het Rijk heeft in 2022 de Nationale Woon- en Bouwagenda en het programma Woningbouw gepresenteerd. Deze plannen moeten zorgen voor meer regie en meer tempo. Voor West-Overijssel is dit vertaald in een Woondeal. Hierin is betaalbaarheid een belangrijk thema. Ook is er een wetsvoorstel in consultatie 'Regie op de volkshuisvesting'. Met deze wet wil men ervoor zorgen dat overheden het juiste gereedschap hebben om nu en in de toekomst te sturen op hoeveel, waar en voor wie we bouwen.

- **Woonzorgvisie**

Sturing verloopt via een lokaal woonprogramma c.q. 'woonzorgvisie'. Vanuit het programma 'Een thuis voor iedereen' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt een woonzorgvisie in 2024 ontwikkeld. In de wet Regie op de volkshuisvesting (zie ook hiervoor) wordt opgenomen dat elke gemeente een woonprogramma (omgevingsprogramma Wonen) moet maken. In dit woonprogramma gaat de gemeente in op het woningbouwprogramma, betaalbaarheid, verduurzaming en leefbaarheid. Maar ook (verplicht) op de huisvesting van aandachtsgroepen en op de zorg- en ondersteuningsbehoefte in relatie tot wonen. Dit laatste heet inmiddels in de volksmond de 'woonzorgvisie'. Daarbij wordt naar een breder scala aan doelgroepen gekeken dan in de traditionele woon(zorg)visie. Geleidelijk wordt duidelijk waaraan het woningbouwprogramma (en daarbinnen de woonzorgvisie) moet voldoen. Vanaf 2025 moeten gemeenten beschikken over een huisvestingsverordening voor in elk geval urgent-woningzoekenden: de 'urgentieverordening'. Deze verandering moet ervoor zorgen dat juist de kwetsbare groepen nergens tussen wal en schip vallen.

- **Spreidingswet**

Er is een wet in de maak die er voor moet zorgen dat opvangplekken voor asielzoekers beter verdeeld worden over Nederland, de zogenaamde Spreidingswet. Uitgangspunt is gemeenten een taakstelling op te leggen om locaties voor opvangvoorzieningen voor asielzoekers te realiseren en daarmee tot een duurzame oplossing te komen voor de problemen in de asielketen. De parlementaire behandeling van het wetsvoorstel moet nog plaatsvinden.

- **Omgevingswet**

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Vanaf dat moment heeft de gemeente geen bestemmingsplannen meer, maar een omgevingsplan (één plan voor het hele grondgebied van de gemeente). Gemeenten hebben tot en met 2029 de tijd om van het omgevingsplan dat er op 1 januari 2024 ligt, een omgevingsplan te maken dat voldoet aan de eisen die zijn opgenomen in de Omgevingswet. Samen met de Omgevingswet treedt ook de wet Kwaliteitsborging in werking. Deze omvat een nieuw stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen van nieuwe gebouwen en vergunningplichtige bouwwerken. Met deze wetgeving legt het Rijk de preventieve bouwtechnische toets (bouwbesluit) door de overheid, bij de vergunningverlening en het bouwtoezicht, gefaseerd bij de private sector neer. De verantwoordelijkheid voor de bouwkwaliteit wordt hiermee volledig bij de marktpartijen gelegd. De ruimtelijke beoordeling (welstand, bestemmingsplan) en de omgevingsveiligheid blijven wel bij de gemeente. Ook de technische kwaliteit van bestaande bouw blijft een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Bij een aanvraag om omgevingsvergunning voor nieuwbouw wordt onder dit stelsel door de gemeente, in het kader van de ontvankelijkheid, gekeken of het juiste borgingsinstrument wordt toegepast.

- **Nationaal Deltaprogramma en Klimaatadaptatiestrategie**

De energietransitie komt goed op gang. Om deze ontwikkelingen te stimuleren en te faciliteren krijgen gemeenten aanvullende middelen van het Rijk. Naast de energietransitie is ook klimaatadaptatie steeds belangrijker. Verwacht wordt dat we steeds vaker te maken hebben met extremer weer, zoals hitte en wateroverlast. Het nationaal Deltaprogramma en de nationale Klimaatadaptatiestrategie geven hier invulling aan. Het nationaal Deltaprogramma beschermt Nederland tegen hoogwater en overstromingen, zorgt voor voldoende zoetwater en draagt bij aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land. Daarbij wordt de openbare ruimte zodanig vormgegeven en ingericht, dat de impact van bijvoorbeeld ernstige neerslag zo klein mogelijk blijft. De Klimaatadaptatiestrategie brengt nieuwe initiatieven op gang en versnelt en verbreedt bestaande initiatieven.

- **Integraal GezondheidsAkkoord en Gezond en Actief Leven Akkoord**

Landelijk zijn met partijen in het zorgveld het Integraal GezondheidsAkkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) afgesloten. Beide akkoorden hebben als doel bij te dragen aan verandering in de zorg, onder meer door versterking van de regionale en lokale zorgstructuur en versterking van de inzet op preventie. Als gevolg van het GALA zijn diverse afzonderlijke geldstromen van het rijk samengevoegd in één Specifieke Uitkering (SPUK). De middelen voor uitvoering van het IZA door gemeenten komen regionaal beschikbaar via de daartoe gemandateerde gemeente, in ons geval is dat Zwolle.

- **Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen**

Het Rijk wil de manier waarop we in Nederland oudere mensen verzorgen en ondersteunen snel veranderen. Met steun van de verschillende partijen in de ouderenzorgsector start het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO). Dit moet ervoor zorgen dat de ouderenzorg ook in de toekomst blijft passen bij wat ouderen willen en dat het ook goed georganiseerd kan worden, gezien de grote schaarste aan personeel en de stijgende zorgvraag.

Financiële ontwikkelingen

De inkomsten van gemeenten bestaan uit gemeentefondsuitkeringen, opbrengsten uit gemeentelijke heffingen en overige baten. De overige baten bestaan uit onder meer specifieke Rijksuitkeringen, huren en pachten, eventuele boekwinsten bij verkooptransacties, rente- en dividendopbrengsten en overdrachten van andere overheden dan het Rijk. De grotere afhankelijkheid van middelen van de Rijksoverheid geeft een grillig beeld in inkomsten en uitgaven. Schommelingen in het macro-economisch beleid van het Rijk vertalen zich veelal in meer of juist minder inkomsten. Ook wijzigingen in eigen gemeentelijk beleid in de economische en sociaal maatschappelijke infrastructuur spelen een medebepalende rol in het behouden van structureel begrotingsevenwicht.

Daarnaast wijst recent onderzoek van het COELO uit dat het Rijk uitkeringen steeds meer op incidentele basis verstrekt. Dat maakt besteding lastig, want gemeenten zijn verplicht hun structurele lasten te dekken met structurele baten. Daarnaast wordt een groot deel van die rijksmiddelen pas aangekondigd nadat de gemeentelijke begrotingen al zijn opgesteld. Het meer voorspelbaar en meer structureel maken van rijksuitkeringen aan gemeenten kan dat bevorderen.

De VNG en het rijk hebben in april 2023 na 1,5 jaar onderhandelen een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda jeugd. Het rijk erkent de noodzaak van het aanpassen van het ingroeipad. De eerder ingeboekte bezuiniging wordt met ingang van 2023 tot en met 2025 bevroren. Daarnaast blijft de doelstelling van € 1 miljard overeind, maar erkent het akkoord dat € 650 miljoen onderbouwd en 'mogelijk haalbaar' is en € 380 miljoen met onzekerheden omgeven is. Ook op het vlak van risicodeling is het rijk gemeenten tegemoetgekomen. Onvoorziene omstandigheden en autonome groei vallen onder verantwoordelijkheid van het rijk. In 2025 toetst een deskundigencommissie, die zwaarwegend advies geeft, wat er nodig is in de toekomst.

De gemeente Dalfsen is een financieel gezonde gemeente. Dat gaat echter niet vanzelf. Veel onderwerpen uit het Regeerakkoord moeten zich nog vertalen in concreet beleid en beschikbare middelen. Dit blijkt onder meer uit de bijzondere ledenbrief van de VNG eind september 2022 over de Rijksbegroting 2023. Daarin een beschrijving op hoofdlijnen van diverse, uiteenlopende onderwerpen. Ook voor de komende jaren vraagt dit om een realistisch en behoedzaam begrotingsbeleid, dat ruimte geeft aan tijdig kunnen inspelen op steeds veranderende situaties.

2 Opgaven en ambities

Inleiding

De beschreven ontwikkelingen in hoofdstuk 1 hebben invloed op de opgaven en ambities voor onze gemeente. Hier werken we aan met de uitvoering van ons beleid zoals beschreven in het Coalitiedocument 'Veel te doen in Dalfsen' en de invulling daarvan in het College uitvoeringsprogramma 2023-2026. In dit hoofdstuk beschrijven we de bestuurlijke ambitie eerst per onderwerp waarop we een impuls willen geven. Vervolgens leest u in 2.2. per programma over onze opgaven en ambities. We richten ons daarbij op het vastgestelde beleid en verwachte wijzigingen in wet- en regelgeving. Met oog voor de huidige en verwachte ontwikkelingen.

2.1. Bestuurlijke ambities

De drie hoofdthema's waardoor we naar onze gemeenschap kijken, zijn: 'samen wonen, samen werken, samen leven'. De grootste kracht van Dalfsen zit in de onderlinge verbondenheid van de gemeenschap in de kernen. Het diepgewortelde noaberschap uit zich in een rijk verenigingsleven, actieve buurten, levendige kerkgemeenten en een hoge mate van gemeenschappelijke betrokkenheid. Betrokkenheid op basis van gelijkwaardigheid, respect en interesse. Deze waarden vormen de basis voor een sterke gemeenschap. Als gemeente willen wij de veerkracht van onze inwoners bevorderen en diegenen die het op eigen kracht niet redden, ondersteunen.

Impuls voor drie onderwerpen

Op basis van de ontwikkelingen die we om ons heen zien en de ambities die het college zich ten doel stelt, zien we voor de komende jaren drie opgaven die we met voorrang op willen pakken. We gaan hier extra mensen en middelen op inzetten:

- Goed wonen
- Platteland
- Inwonerbetrokkenheid

Per onderwerp beschrijven we onze ambities. Het gaat om zowel zaken die al in gang zijn gezet als nieuwe plannen die in deze Perspectiefnota een plek krijgen. Dit overzicht is niet volledig, we beperken ons tot de meest in het oog springende plannen.

2.1.1. Goed wonen

Het is mooi wonen in Dalfsen. En dat willen we zo houden. We hebben ook een forse ambitie. In alle kernen breiden we de woningvoorraad uit voor verschillende doelgroepen: starters, gezinnen, ouderen, mensen die zorg nodig hebben, statushouders, vluchtelingen en arbeidsmigranten. We zijn ook op zoek naar nieuwe mogelijkheden, zoals bekijken of permanent wonen in recreatiewoningen toegestaan kan worden onder bepaalde voorwaarden. Of om op erven in het buitengebied meer woonruimte toe te staan. We focussen niet alleen op meer woningen, maar hebben bijvoorbeeld ook aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, betaalbaarheid en biodiversiteit. De huidige woonvisie vormt hiervoor het uitgangspunt, maar we gaan de visie ook herzien met het oog op de toekomst. Goed wonen betekent ook een gezonde, leefbare leefomgeving waar we omzien naar elkaar, iedereen mee kan doen en waar het voorzieningenniveau op peil is. Een gemeente waar je je veilig voelt en waar ruimte is voor zelfontplooiing. We noemen dat ook wel 'brede welvaart'.

Ruimte voor iedereen

Een belangrijk onderdeel van de leefomgeving is de openbare ruimte. Met een goede openbare ruimte willen we mensen zich thuis laten voelen en bijdragen aan positieve gezondheid, sociale veiligheid, vastgoedontwikkeling en de economische positie van ons gebied. We pakken een en ander zoveel mogelijk integraal aan, zodat we verbindingen tussen beleid op het gebied van preventie, omgeving, groen en biodiversiteit kunnen versterken. Het Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) is het kader voor het beheer van de openbare ruimte. Onderhoud en vervangingsinvesteringen zijn vastgelegd in het Meerjarig Onderhoudsplan.

Gezond en preventief

Preventie staat bij ons hoog in het vaandel. Het gaat hierbij om het voorkomen van zorg en het inzetten van lichtere zorg. In het licht van preventie geven we graag een impuls via de inzet van een praktijkondersteuner bij huisartsenpraktijken met jeugd als specialisme. Ook de aanwezigheid van jeugdwerkers in het basisonderwijs draagt bij aan het tijdig signaleren en ondersteunen bij opgroei- en opvoedvraagstukken in het dagelijks leven van kinderen en ouders. Dit willen we op alle basisscholen gaan realiseren. Lopen en fietsen krijgen een prominente plek in de openbare ruimte bij herinrichting en nieuwe woonwijken. Met het beleidsplan Spelen, bewegen en ontmoeten geven we invulling aan de doelen van de Omgevingswet en ons preventiebeleid, namelijk een omgeving realiseren waarin het prettig spelen, ontmoeten en bewegen is in alle denkbare vormen. Daarbij werken we samen met gebruikers van die buitenruimte. Daarnaast zijn er raakvlakken met het programma 'Kerngezond Dalfsen' gericht op gezondheidswinst van inwoners. We zien armoedebestrijding als een belangrijke opgave en stellen hiervoor nieuw beleid op.

Integraal kijken naar voorzieningen

Voor een fijne leefomgeving is een goed, toekomstbestendig voorzieningenniveau onmisbaar. Zo vinden we het belangrijk dat onze Kulturhusen toekomstbestendig en duurzaam zijn. We gaan de betreffende kadernotitie uitvoeren. Voor de Burgemeester Backxlaan en omgeving in Nieuwleusen zijn we bezig met een integraal plan. We onderzoeken daarbij of we cofinancieringsmogelijkheden kunnen benutten. In samenhang daarmee wordt er ook een verkeersvisie ontwikkeld. In Dalfsen maken we werk van het Centrumplan, waarvan de ontwikkeling van de Oostpoort en Klimaatwinkelstraat onderdelen zijn.

Met het Integraal huisvestingsplan (IHP) willen we een verder passend en toekomstbestendig scholenbestand in alle kernen realiseren. We maken de schoolgebouwen in Nieuwleusen, Dalfsen en Lemelerveld klaar voor de toekomst. Ook evenementen maken deel uit van goed wonen. Meer hierover leest u in 2.1.2.

Initiatieven van bedrijven

Wij willen tegemoetkomen aan de vraag naar nieuwe bedrijfskavels en staan open voor initiatieven uit de samenleving waarbij bedrijven of winkels willen transformeren of verplaatsen. In Lemelerveld geven we nieuwe kavels uit op het bedrijventerrein 't Fabriek II. Dit geldt ook voor de kernen Nieuwleusen en Dalfsen. In deze coalitieperiode zal duidelijk moeten worden of het realiseren van een nieuw bedrijventerrein voor beide kernen haalbaar is. Daarnaast willen we nieuw economisch beleid vaststellen, zodat we beter in staat zijn mee te bewegen met economische ontwikkelingen. Op sociaal-economisch vlak zien we relatief veel werknemers zonder startkwalificatie, bijvoorbeeld schoolverlaters of statushouders. Voor de langere termijn vinden we dit onwenselijk. We investeren in een duurzaam loopbaanperspectief voor deze doelgroep.

Wat al in gang is gezet¹

Een versnelling aanbrengen in ons woningaanbod door ontwikkeling van woningbouwlocaties in Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld, Oudleusen en Hoonhorst

Visievorming Burgemeester Backxlaan in Nieuwleusen en uitvoering centrumplan Dalfsen

Opstellen en uitvoering geven aan preventiebeleid armoedebestrijding

Beleidsplan Spelen, Bewegen en Ontmoeten en uitvoeren kadernota Kulturhusen

Wat we verder gaan doen (2024-2027)²

Herzien van de gemeentelijke Woonvisie

We investeren in jeugd en preventie door onder andere structureel jeugdwerkers op alle basisscholen in te zetten en een praktijkondersteuner jeugd in alle huisartsenpraktijken te financieren

We gaan aan de slag met het Integraal Huisvestingsplan voor toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen in onze gemeente

Investeren in arbeidskansen voor werknemers zonder startkwalificatie

Jaar	2024	2025	2026	2027
Bedrag ³	€ 535.000	€ 456.000	€ 480.000	€ 515.000

¹ De opsomming is niet volledig, maar geeft een beeld van wat we doen of gaan doen in 2023.

² Daar waar nog raadsbesluiten nodig zijn, zullen wij daarvoor voorstellen aan de raad doen.

³ De opbouw van dit bedrag vindt u in de diverse programma's in hoofdstuk 3

2.1.2. Platteland

Het platteland is volop in ontwikkeling. We zien een slag om de ruimte en grote opgaven in onder andere de agrarische sector, energietransitie, woningbouw, recreatie en natuur. We hebben ambities op het gebied van digitale en fysieke bereikbaarheid. Functies die allemaal een claim leggen op ons gewaardeerde buitengebied. Deze bestuursperiode benutten we om een Plattelandsvisie te ontwikkelen samen met alle betrokkenen. In 2023 vindt daarvoor een nulmeting plaats en starten we met de uitwerking van de visie. Met de Plattelandsvisie sluiten we aan op het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Als gemeente zijn we nauw betrokken bij de plannen rondom natuur, klimaat en stikstof, het bieden van kansen aan de landbouw en een sociaal economisch sterk landelijk gebied. Ook op het gebied van water ligt er een forse opgave. Zaken als grondwater(stand), extremer weer (hitte en wateroverlast) vragen om passende maatregelen.

Regionale betrokkenheid

Dat we bij het maken van beleid inwoners, agrariërs en ondernemers nodig hebben is duidelijk en past geheel bij onze visie op inwonerbetrokkenheid. Steeds belangrijker is het ook dat we elkaar in de regio nodig hebben. Veel grote landelijke opgaven landen juist in de regio. De verwachting is dat het rijk meer, intensiever en vooral structureler gaat investeren in de regio. Dat betekent een nog belangrijker rol voor de regio en belang om ons als Dalfsen hier toe te verhouden. De Regio Zwolle komt met een nieuwe meerjarenagenda waarmee we de komende jaren hopen op middelen van het Rijk en Europa.

De gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland werken samen aan een gebiedsvisie voor het gebied ten noorden van de Vecht. Hierbij gaat het om ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven die gemeente-overstijgend zijn. Het moet duidelijkheid bieden over de toekomstige inrichting van het gebied. We werken ook samen in het kader van de Regionale OpvangLocatie (ROL) waarin we 300 mensen (statushouders en asielzoekers) opvangen in onze regio. Al vanaf het begin werken we aan taal, onderwijs en inburgering.

Onze samenwerking in de 'P10' met plattelandsgemeenten zien wij als een belangrijke stap om het platteland te versterken en de leefbaarheid in de kernen te behouden en waar mogelijk te vergroten. We blijven investeren in onze contacten met VNG Overijssel.

Belang van recreatie

Het platteland heeft natuurlijk ook een belangrijke recreatieve functie. In dat licht kijken we bijvoorbeeld of een uitbreiding van de haven haalbaar is en naar de mogelijkheden voor meer zandstrandjes en andere recreatieve mogelijkheden langs de Vecht en het Overijssels kanaal. Het fietsen en wandelen stimuleren we door het verbeteren van fietsroutes en paden. Ook willen we de recreatieve en culturele voorzieningen op peil houden. Het investeren in projecten die onze geschiedenis en deze eigenheid en cultuur verbinden, leidt niet alleen tot trots, maar biedt kansen voor de promotie van onze gemeente. Evenementen dragen bij aan ontspanning en brengen leven in de brouwerij.

We stellen beleid op om evenementen te stimuleren en in goede banen te leiden.

We zetten een programma op voor de toekomst van onze recreatieterreinen. Voor parken die hun recreatieve karakter voor het merendeel hebben verloren willen wij onderzoeken of permanent wonen toegestaan kan worden onder bepaalde voorwaarden.

Duurzaamheid en milieu

Wij geven uitvoering aan maatregelen om extreme weersinvloeden te lijf te gaan zoals overtollig hemelwater, hitte en droogte. Aangezien deze invloeden zich niets aantrekken van gemeentegrenzen, werken wij nauw samen met een aantal gemeenten en het waterschap (Samenwerking Rivus). Voor dijkversterking is een project gestart genaamd Veilige Vecht. Wij nemen hier actief aan deel. Op het gebied van energie stellen we beleid vast om invulling te geven aan de energietransitie. We geven verder invulling aan de ontwikkeling van het Dalfserveld als locatie voor het lokaal en grootschalig opwekken van duurzame energie door windturbines en zonneparken. Ook doen we onderzoek naar de mogelijkheden van een lokaal energiebedrijf. In het kader van de Transitievisie Warmte werken we verder aan aardgasvrije wijken. We ondersteunen inwoners en bedrijven in het besparen van energie. Hiervoor kijken we ook nadrukkelijk naar maatschappelijk vastgoed en gemeentelijke eigendommen. We zetten ons daarnaast in voor het bestrijden van energiearmoede.

Bereikbaarheid

Wij willen meerdere mobiliteitshubs in onze gemeente realiseren en zijn gestart met een onderzoek voor zo'n OV-hub bij het station in Dalfsen. Een OV-hub is een plek waar verschillende vervoermiddelen samenkomen. We onderzoeken of in of nabij elke kern een OV-hub realiseerbaar is. Daarbij kijken wij ook nadrukkelijk buiten onze gemeente en zoeken de samenwerking met onze partners. We werken bovendien verder aan het versterken van het fietsroutenetwerk.

Wat al in gang is gezet ¹				
Nulmeting Plattelandsvisie, opstellen Plattelandsvisie en gebiedsvisie gebied ten noorden van de Vecht				
Participeren in Provinciaal Programma Landelijk Gebied, Regio Zwolle en P10				
Opstellen evenementenbeleid				
Realisatie grootschalige energieopwek en inzet op energiebesparing				
Programma Toekomst recreatieterreinen				
Wat we verder gaan doen (2024-2027) ²				
Uitvoeren Plattelandsvisie				
Haalbaarheidsonderzoek naar uitbreiding haven Dalfsen				
Uitvoering projecten energiebesparing, isolatie, enz. en besluitvorming lokaal energiebedrijf				
Jaar	2024	2025	2026	2027
Bedrag ³	€ 287.000	€ 82.000	€ 91.000	€ 98.000

¹ De opsomming is niet volledig, maar geeft een beeld van wat we doen of gaan doen in 2023.

² Daar waar nog raadsbesluiten nodig zijn, zullen wij daarvoor voorstellen aan de raad doen.

³ De opbouw van dit bedrag vindt u in de diverse programma's in hoofdstuk 3

2.1.3. Inwonerbetrokkenheid

We vinden het belangrijk dat onze inwoners betrokken zijn en vertrouwen hebben in elkaar en de politiek. Wij vinden het belangrijk dat ons beleid van onderop, samen met de inwoners van Dalfsen tot stand komt. Wij betrekken inwoners daarom bij het opstellen en uitvoeren van beleid en projecten en nodigen uit om zelf met initiatieven te komen. De participatiecoach heeft bijvoorbeeld een nadrukkelijke plek aan de voorkant van gebiedsprocessen en de organisatie coacht in het betrekken van inwoners. Een bewonersbegeleider helpt mensen die woningen gaan bouwen in collectief opdrachtgeverschap (CPO). En via de Dorpen van Morgen (samenwerkingsverband van vijf lokale energiecoöperaties) worden inwoners betrokken bij de energietransitie via vele lokale duurzame projecten en acties. Daarnaast lopen projecten uit de pilot inwonerbetrokkenheid ook door.

Goede ideeën welkom!

Maatschappelijke initiatieven, waaronder ook evenementen, willen we een impuls geven vanuit een kader dat helder en herkenbaar is. We gaan de verschillende subsidieregelingen die we hebben bekijken. Zijn de budgetten voldoende om initiatieven daadwerkelijk te ondersteunen? Ook gaan we bekijken of we de administratieve lasten voor aanvragers en voor de gemeente kunnen verlagen. We willen processen om te komen tot een dorpsvisie of visie voor kernen ondersteunen.

Nabij, open en transparant

Als bestuur en gemeentelijke organisatie zijn we ook betrokken op de samenleving en dat willen we meer tot uiting brengen. We zetten ons samen in om op een open en transparante manier een nabije overheid te zijn en te ondersteunen waar dit mogelijk is. Dit jaar nemen we onze dienstverlening onder de loep: hoe kunnen we nabijheid vorm geven en toch ook meebewegen met de digitalisering? Zo willen we bijvoorbeeld als college vaker in de kernen vergaderen. Nabijheid komt ook terug in onze Kulturhusen die daarin een belangrijke rol spelen. Gebiedsverbinders en gebiedswethouders leveren eveneens een positieve bijdrage aan dit doel. Om elkaar te begrijpen en verbinding te vinden is helder communiceren van belang. We zetten in deze bestuursperiode in om als gemeente te communiceren op B1-niveau. Dat is een taalniveau dat voor iedereen te begrijpen is.

Voor de raad is het traject Goed Goan leidend. Inwonerbetrokkenheid is hierin een belangrijke pijler.

Versterken voor de toekomst

Onze betrokkenheid uit zich ook in het ondersteunen van mensen die het moeilijk hebben. Of het nu gaat om een regeling bij energiearmoede, schuldhulpverlening of de opvang van mensen die gevlucht zijn. De veerkracht en vitaliteit van inwoners blijven we stimuleren en faciliteren. Daarbij gaat het natuurlijk ook om ondernemers en de agrarische sector (zie ook 2.1.2. Platteland). In het kader van versterken voor de toekomst gaat het ook om revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen of het ontwikkelen van nieuwe terreinen. En ook winkelgebieden willen we toekomstbestendig maken. Daarnaast biedt de Omgevingswet, die in 2024 naar verwachting van kracht wordt, ons ruimte om makkelijker in te spelen op nieuwe initiatieven uit de samenleving.

Wat al in gang is gezet ¹				
Aantrekken van een participatiecoach en uitvoering van pilots op het gebied van inwonerbetrokkenheid				
Werken met gebiedsverbinders en gebiedswethouders				
Bijdrage aan Dorpen van Morgen				
Goed Goan – bestuurlijke vernieuwing				
Wat we verder gaan doen (2024-2027) ²				
Uitwerken van een regeling voor maatschappelijke initiatieven				
Programma digitale dienstverlening				
Project dienstverlening sociaal domein				
Communicatie op B1-niveau				
Jaar	2024	2025	2026	2027
Bedrag ³	€ 700.000	€ 160.000	€ 160.000	€ 100.000

¹ De opsomming is niet volledig, maar geeft een beeld van wat we doen of gaan doen in 2023.

² Daar waar nog raadsbesluiten nodig zijn, zullen wij daarvoor voorstellen aan de raad doen.

³ De opbouw van dit bedrag vindt u in de diverse programma's in hoofdstuk 3

2.1.4. Ontwikkeling van de organisatie

De gebeurtenissen in de samenleving volgen elkaar in een rap tempo op. De arbeidsmarkt is in hoge mate in beweging, de mobiliteit onder het personeel is fors toegenomen. Vacatures zijn lastig in te vullen waardoor deze langer open blijven staan. Ook inhuurpersoneel is vaak niet of moeilijk voorhanden. Om in te kunnen spelen op al deze veranderingen moet de ambtelijke organisatie wendbaar en flexibel zijn. Bovendien zijn onze ambities hoog: we willen veel mooie dingen realiseren voor onze inwoners.

Doorontwikkeling

We hebben een traject van doorontwikkeling van onze organisatie ingezet. Met behoud van al het goede dat we hebben in Dalfsen, zetten we in op de zorg en aandacht voor onze medewerkers.

De span of attention/control van de managers is te groot, waardoor er onvoldoende aandacht aan medewerkers kan worden gegeven. In de doorontwikkeling van de organisatie zijn de missie, visie, kernwaarden en kerncompetenties opnieuw vastgesteld. De beoogde organisatiestructuur sluit aan bij de uitgangspunten van missie, visie, kernwaarden en kerncompetenties. Ieder domein is op dezelfde manier ingericht. Daarbij blijven de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van functies en teams die bij elkaar horen, de korte lijnen en mogelijkheid om snel te schakelen, zoveel mogelijk behouden.

Om dit te realiseren gaan we naar een structuur met drie domeinen die worden aangestuurd door een concernmanager. We zetten in op flexibiliteit, wendbaarheid en creëren meer integraliteit in het werken. Ook spreken we van strategisch managers op concernniveau en bevorderen we de strategische denkkraft, het voorwaarts denken. De domeinen worden onderverdeeld in een aantal teams die worden aangestuurd door een teamleider. Aandacht voor onze medewerkers in relatie tot goed werkgeverschap is essentieel. Immers zonder goede medewerkers kunnen we onze taakstellingen en ambities niet realiseren. Door de veelheid aan toegenomen taken en forse stijging van het aantal vacatures is de werkdruk in de ondersteunende teams fors toegenomen. Daarom is het belangrijk om voldoende slagkracht te creëren bij teams als communicatie en personeelszaken. Om te zorgen dat de organisatie vitaal en gezond blijft, willen we ook in de toekomst hierin (blijvend) investeren. Inclusiviteit, kansen voor stagiaires en het bieden van werkervaringsplaatsen hebben daarbij onze aandacht.

Sturen en aanpassen

We kijken ook naar het doel en effectiviteit van onze cyclus voor planning & control. We willen onder andere de begroting en bestuursrapportages op een slimmere manier samenstellen waarbij we de nadruk op sturing leggen.

De flexibilisering, intensivering en digitalisering van de arbeidsmarkt vraagt ook van de gemeentelijke organisatie om te sturen op een lerende organisatie met veerkracht, aanpassingsvermogen en een proactieve houding. Dit doen we door verder te gaan met onze organisatieontwikkeling met inzet op onder andere professionalisering, hybride werken, dataondersteund werken en aantrekkelijk werkgeverschap. Door verschillende wettelijke ontwikkelingen op digitaliseringsgebied moeten wij blijvend en toenemend investeren. Onze dienstverlening gaat hier in mee en dit voeren we samen uit in het Programma Digitale Dienstverlening en Dataondersteund Werken.

Wat al in gang is gezet ¹				
Optimaliseren Planning en Controlcyclus				
Organisatieontwikkeling met o.a. professionalisering, hybride werken en aantrekkelijk werkgeverschap				
Wat we verder gaan doen (2024-2027) ²				
Doorontwikkeling organisatie				
Diverse formatieuitbreidingen (basistaken en versterking)				
Jaar	2024	2025	2026	2027
Bedrag ³	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000

¹ De opsomming is niet volledig, maar geeft een beeld van wat we doen of gaan doen in 2023.

² Daar waar nog raadsbesluiten nodig zijn, zullen wij daarvoor voorstellen aan de raad doen.

³ De opbouw van dit bedrag vindt u in de diverse programma's in hoofdstuk 3

2.2. Opgaven en ambities per programma

2.2.1. Programma 1: Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen

Goed Goan – Ontwikkeling van het bestuur in Dalfsen

In december 2021 heeft de raad het visiedocument 'Goed Goan – Ontwikkeling van het bestuur in de Dalfser samenleving' vastgesteld, waarin de ambities ter versterking van de bestuurscultuur en het bestuurlijk samenspel zijn opgenomen. In het eveneens vastgestelde plan van aanpak (februari 2022) zijn enkele concrete maatregelen/adviezen opgenomen waarmee de ambities moeten worden gerealiseerd. Naast het doorvoeren van enkele quick wins is de afgelopen tijd gewerkt aan herziening van de vergaderstructuur. De raad heeft de ambitie uitgesproken om minder te vergaderen op het gemeentehuis en er juist meer op uit te gaan. Om permanent in verbinding te staan met de samenleving is het daarom van belang dat er ruimte gecreëerd wordt in de agenda van de raad, enerzijds door dagen vrij te plannen en daar geen activiteiten te organiseren, anderzijds door binnen de vergaderstructuur ruimte te reserveren voor inbreng van inwoners. Na de zomer van 2022 heeft een werkgroep bestaande uit raadsleden, burgemeester, wethouder Schuurman en griffie dit opgepakt en een nieuw vergadermodel ontworpen dat aan de wensen en behoeften tegemoet komt. Het verder vormgeven van inwonerbetrokkenheid binnen het vergadermodel en verdere finetuning om de vergaderingen ook aantrekkelijker in te richten staat de komende tijd op het programma.

Forensenbelasting

Het college overweegt, in navolging van buurgemeenten als Ommen, Raalte, Staphorst en Zwartewaterland, om een forensenbelasting in te voeren. Forensenbelasting wordt - in algemene zin - geheven bij mensen die tijdelijk verblijven in een woonruimte in de gemeente voor bepaalde tijd. De gedachte is dat zij gebruikmaken van onze voorzieningen waarvoor zij dan ook gevraagd worden daar een financiële bijdrage aan te leveren. De juridische en financiële uitwerking is beschikbaar bij de Begrotingsbehandeling 2024 en verder.

2.2.2. Programma 2: Openbare orde en veiligheid

Een veilige gemeente

Dalfsen is een veilige gemeente. Wij willen dat iedereen in Dalfsen ook in de toekomst veilig kan wonen, verblijven, werken en ondernemen. Veilig wat betreft criminaliteit en ondermijning. Dit gaat echter niet zomaar en vraagt inzet op verschillende thema's. De nadruk ligt daarbij op problemen preventief aanpakken en waar mogelijk ook (boven)regionaal in plaats van lokaal. Hiervoor stellen wij een Integraal Veiligheidsplan op. De algemene ambitie hiervan is de huidige veilige woon- en leefomgeving in de gemeente in stand te houden en te verbeteren. Op basis van concrete uitvoeringsplannen bij het plan bepalen wij benodigde acties, termijnen en kosten.

Integriteitsbescherming

De Wet Bibob (Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur) is een preventief instrument om de integriteit van de overheid te beschermen. Overheidsinstanties – meestal gemeenten – kunnen voor vergunningen en andere beslissingen de achtergrond van een ondernemer en diens zakelijke omgeving (laten) onderzoeken. Wij willen met het toepassen van deze wet voorkomen dat wij ongewild criminele activiteiten faciliteren. Uit ervaring blijkt dat het doen van een Bibob-toets een preventieve werking heeft. Door wijzigingen in 2020 en 2022 biedt de wet meer mogelijkheden voor toepassing voor Bibob-onderzoeken. Om uitvoering te kunnen geven aan deze uitbreiding zal een Bibob-team worden geformeerd. Wanneer wordt ingestemd (besluit rond de zomer 2023) met een gefaseerde invoering van de uitbreiding is hiervoor gefaseerde uitbreiding van capaciteit nodig. Daarnaast moet geïnvesteerd worden in bewustwording, opleiding en middelen. Voor 2024 en verder wordt een nader voorstel gedaan.

Veiligheidsregio IJsselland

Er zijn diverse ontwikkelingen met (deels) financiële gevolgen, zoals CAO-ontwikkelingen, energiekosten, inflatie en crises die elkaar opvolgen. Veiligheidsregio IJsselland blijft met kennis, mensen en middelen klaar staan om de kerntaken goed uit te voeren.

2.2.3. Programma 3: Beheer openbare ruimte

Je thuis voelen in de openbare ruimte

De openbare ruimte is de ruimte waarin inwoners, ondernemers en bezoekers wonen, leven, werken, zich verplaatsen en recreëren. Deze ruimte is daarmee van iedereen. Dalfsen heeft een grote oppervlakte aan openbare ruimte met de daarbij behorende kapitaalgoederen. Met een goede openbare ruimte willen we mensen zich thuis laten voelen en bijdragen aan positieve gezondheid, sociale veiligheid, vastgoedontwikkeling en de economische positie van ons gebied. De komende jaren voeren we hiervoor ons Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 'Buiten Voor Elkaar' (IBOR) uit. Ook starten we met een integrale werkwijze voor programmeren van de (onderhouds)werkzaamheden. Hiermee versterken we de verbindingen tussen preventiebeleid, omgevingsvisie, IBOR, groen en biodiversiteit en andere opgaven.

'Groene' bijdrage

Onze gemeente is een plattelandsgemeente. De identiteit ervan wordt voor een belangrijk deel bepaald door aanwezigheid van bomen, beplanting en ander groen. Die leveren een bijdrage aan een prettig verblijf. De opgaven van de komende jaren op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie, circulariteit en biodiversiteit vragen om een bepaalde invulling van groen. We moeten zorgen voor een verantwoorde waterberging, een circulair terreinbeheer en natuurinclusieve landbouw. Insectvriendelijk beheer en beheersing van de eikenprocessierups nemen een belangrijke plaats in. We voeren ons groen- en biodiversiteitsbeleid uit in samenwerking met betrokken inwoners en organisaties.

Gezond leven - Spelen, bewegen, ontmoeten en recreëren

De huidige visie is niet meer actueel. Met een actualisatie van het nieuwe beleidsplan 'Spelen, bewegen en ontmoeten' willen we bereiken dat de buitenruimte een plek is voor iedereen van jong tot oud. Wij werken daarbij samen met gebruikers aan een buitenruimte die stimuleert tot bewegen, spelen en ontmoeten/recreëren (groen, natuur en cultuur) en die gezond, sociaal en fysiek veilig is.

Duurzaam en veilig op pad

We willen stappen zetten in het veilig en duurzaam verplaatsen in onze gemeente. Lopen en fietsen krijgen een prominentere plek in de openbare ruimte bij herinrichting en nieuwe woonwijken.

Daarnaast zijn er raakvlakken met het programma 'Kerngezond Dalfsen'. Dit programma is gericht op het boeken van gezondheidswinst van inwoners.

We werken verder aan het versterken van het fietsroutenetwerk. Ook andere duurzame verplaatsingen, zoals elektrisch rijden en het openbaar vervoer worden gestimuleerd. We zetten onder andere in op de ontwikkeling van mobiliteitshubs (een plek waar verschillende vervoersmiddelen samenkomen) in iedere kern en voldoende laadpalen voor elektrisch vervoer. We houden de doorstroming op het wegennet in de gaten om de bereikbaarheid te waarborgen.

In ons Strategisch Plan Verkeersveiligheid werken we onze ambities op veiligheid verder uit. Onze werkwijze ontwikkelen we naar een risicogestuurde benadering: we richten onze aanpak op locaties met het hoogste risico op ongevallen. De maatregelen die daarbij horen zijn naast aanpassingen aan de inrichting, ook voorlichting, educatie en handhaving.

2.2.4. Programma 4: Economische zaken

Dalfsen economisch vitaal

Met een actueel economisch beleid willen we Dalfsen economisch vitaal houden en toekomstbestendiger maken. Dit doen we door voor tal van sectoren in te spelen op de nieuwe economische realiteit en verwachtingen van ondernemers, producenten en consumenten en de daarmee samenhangende geneigdheid om te investeren in de lokale economie. Daarnaast willen we met een actuele detailhandelsstructuurvisie voor de komende jaren richting geven aan onze winkelkerengebieden in de drie grote kernen.

We geven invulling aan de uitkomsten van het locatieonderzoek voor het realiseren van een nieuw bedrijventerrein voor Nieuwleusen en Dalfsen. In Lemelerveld richten we ons op bedrijventerrein 't Febriek Zuid II als vervolg op 't Febriek Zuid.

2.2.5. Programma 5: Onderwijs en vrije tijd

Huisvesting onderwijs

Onderzoek naar (ver)nieuwing van de onderwijshuisvesting vindt plaats volgens het Integraal HuisvestingsPlan (IHP). Er lijkt sprake van stabilisatie en mogelijk zelfs (lichte) groei in het aantal leerlingen. Deze ontwikkeling betrekken we bij de projecten onderwijshuisvesting die gestart zijn (fase 1 Dalfsen-West en Nieuwleusen) of nog gestart worden (Lemelerveld). Duidelijk is dat dit forse trajecten zijn waarbij we openstaan voor en inspelen op ontwikkelingen en mogelijkheden die zich tijdens het proces aandienen. Voorstellen voor de verschillende projecten volgen tussen eind 2023 en 2026.

Het Agnieten College in Nieuwleusen groeit ook. We verwachten dat ook hier een huisvestingsopgave uit voortkomt.

Versterking preventie in het sociaal domein

Het coalitiedocument 2022-2026 'Veel te doen in Dalfsen' geeft aan dat vanuit het gedachtengoed van 'Positieve Gezondheid' vol wordt ingezet op preventie en algemeen toegankelijke voorzieningen. Doel is om hiermee bij te dragen aan gezondheid van inwoners en de (groei van de) zorgvraag te beperken. Landelijk zijn het Integraal GezondheidsAkkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) afgesloten, zie hoofdstuk 1. We geven zowel regionaal als lokaal de komende jaren uitvoering aan opgaven die voortkomen uit deze akkoorden. Hierbij zullen partijen in het voorveld worden betrokken. De uitvoering van IZA, GALA en onderdelen van de landelijke hervormingsagenda jeugd vallen samen met de nadere uitvoering van het eind 2021 vastgestelde lokale preventiebeleidsplan.

Gastvrij Dalfsen in levendig Vechtdal

We willen de kwaliteiten van het Vechtdal voor de leefbaarheid en welzijn van inwoners en bezoekers van het Vechtdal versterken, borgen en beleefbaar maken. Het accent ligt naast marketing ook op toeristisch management met thema's als spreiding, balans tussen levendig en leefbaar, duurzaam en bereikbaar. Hiervoor intensiveren we de samenwerking in Vechtdal verband en stimuleren we de vrijetijdseconomie met bijvoorbeeld het platform Gastvrij Dalfsen en een bevaarbare Vecht. Waarmee we met aandacht voor verduurzaming initiatieven en gezamenlijke betrokkenheid in de sector bevorderen.

Ontwikkeling haven

Op basis van een verkenning van de ontwikkeling van de haven wordt rekening gehouden met een investering in de verbetering van de haven.

Programma Toekomst Recreatieterreinen

Voor wat betreft het wonen op recreatieparken blijven wij een terughoudend beleid voeren. Voor parken waar het recreatieve karakter sterk is afgenomen, toetsen wij de recreatieve waarde en onderzoeken wij of en onder welke condities permanent wonen toegestaan kan worden. In deze raadsperiode is er duidelijkheid of en onder welke voorwaarden recreatiewoningen een permanente woonbestemming kunnen krijgen.

Voorzieningen

We investeren in een aantal voorzieningen. Het gaat hierbij onder andere om het verduurzamen en gasloos maken van de zwembaden Gerner en De Meule. Daarnaast worden een aantal kunstgrasvelden vervangen en dragen we bij aan de verduurzaming van sporthal Heidepark. Ook doen we onderzoek naar uitbreiding van de haven. Meer over investeringen leest u in hoofdstuk 4.

Opvang

We blijven ons inzetten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, statushouders en asielzoekers. Dat vraagt inzet gericht op wonen, zorg voor inkomen en zo mogelijk een plek op de arbeidsmarkt. Voor kinderen is een plek in het (NT2) onderwijs of de ISK (Internationale schakelklas) van groot belang. De effecten voor 2024 zijn (nog) niet te voorspellen.

2.2.6. Programma 6: Inkomensondersteuning

Bestaanszekerheid en schuldhulpverlening

Door de ontwikkeling van energieprijzen en de toenemende kosten van dagelijks levensonderhoud doen inwoners vaker een beroep op hulpverlening bij schulden. Ook de groei van het aantal inwoners leidt tot groei van het aantal contacten met de hulpverleners. We willen deze inwoners tijdig kunnen helpen en daarom is uitbreiding van de formatie nodig. Een andere ontwikkeling is dat de saneringstermijn bij schuldhulpverlening naar verwachting per 1 januari 2024 wordt teruggebracht van drie naar maximaal anderhalf jaar. Deze wijziging heeft gevolgen voor de uitvoering van de schuldhulpverlening. De opbrengsten uit saneringstrajecten als gevolg van Boete, Terugvordering en Verhaal zullen als gevolg van de halvering van de saneringstermijn gaan dalen.

Formatie in relatie tot statushouders/ontheemden/vluchtelingen

De taakstelling is afgelopen en lopend jaar fors verhoogd ten opzichte van de jaren 2018-2021. Ook de komende tijd verwachten wij nog geen daling. Dit levert een forse werkdruk op voor de consultants op het gebied van inkomen, inburgering en werk. Op dit moment is hier tijdelijk ondersteuning voor geregeld, maar is er nog geen structurele oplossing. Daarom is er een voorstel om de formatie voor de komende jaren op peil te brengen. Voor een deel van de kosten zijn middelen aan het gemeentefonds toegevoegd bij de meicirculaire.

2.2.7. Programma 7: Sociaal domein

POH-Jeugd

Medio 2022 is gestart met een pilot POH-Jeugd bij één huisartsenpraktijk. De POH is een praktijkondersteuner huisarts, in dit geval op het gebied van jeugd. De pilot loopt tot juli 2023. Het voorstel is om de pilot structureel te maken en stapsgewijs uit te breiden naar de andere (twee) huisartsenpraktijken.

Jeugdwerkers in de school

Saam is in 2022 met inzet van tijdelijke middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs gestart met de aanwezigheid van jeugdwerkers in het basisonderwijs. De inzet van de jeugdwerkers draagt bij het aan het tijdig signaleren en ondersteunen bij opgroei- en opvoedvraagstukken in het dagelijks leven van kinderen en ouders. De inzet vormt daarmee een waardevolle aanvulling op inzet van het onderwijs en is een schakel bij de opgave van het 'normaliseren' van dagelijks voorkomende vraagstukken. Gezien de positieve ervaringen willen we de inzet van jeugdwerkers structureel voortzetten bij alle basisscholen.

2.2.8. Programma 8: Duurzaamheid en milieu

Klimaat en duurzaamheid

Klimaatverandering leidt tot grote en complexe opgaven op het gebied van energie, warmte, water en biodiversiteit. Een en ander is afgesproken in het Klimaatakkoord. Ook voor Dalfsen is het noodzakelijk om onze inzet op deze opgaven te intensiveren.

Om de energietransitie te stimuleren en te faciliteren krijgen gemeenten aanvullende middelen van het Rijk. Deze extra middelen zijn verdeeld over thema's uit het bestaande duurzaamheidsbeleid (meer besparing, meer opwek, lokale kracht en circulariteit). Aanvullend wordt extra aandacht gegeven aan smartgrids (slimme energienetten waarbij vraag en aanbod van energie op elkaar afgestemd worden), voorzieningen voor elektrisch opladen en energieopslag. Energieneutraal is het streven waar we ons voor inzetten met de aanvullende rijksmiddelen. Daarbij leggen we verbindingen met de thema's biodiversiteit, klimaatadaptatie en energiearmoede. De komende jaren werken we aan een versnelling van de energietransitie. Door inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners te stimuleren en te faciliteren tot het nemen van energiebesparende maatregelen. En aan te sluiten waar versnelling van initiatieven en maatregelen vanuit de samenleving plaatsvindt. We maken wijkplannen om af te koppelen van het aardgas en helpen met het realiseren van lokale wind- en zonprojecten.

Op het gebied van riolering en waterbeheer is het hoofddoel afvalwater uit de directe leefomgeving verwijderen. Dit ter bescherming van de volksgezondheid. Daarnaast komt riolering de bewoonbaarheid ten goede doordat wateroverlast en stank worden voorkomen. Verder zijn het milieu en omgeving gediend met een goed functionerende riolering en helpt het systeem om extreem weer veroorzaakt door klimaatverandering op te vangen. Hiermee willen we de gevolgen van de klimaatverandering voor onze inwoners beperken. Als gemeente kunnen we dit echter niet alleen, eenieder draagt hier aan bij. We moeten blijven investeren, zodat we ook in de toekomst deze wettelijke taak adequaat blijven uitvoeren.

Lokaal energiebedrijf

Het doel van een lokaal energiebedrijf is om meer energieprojecten te realiseren, zoals zonnedaken, zonneparken en windmolens. Via een energiebedrijf kan de gemeente meer regie en meer handelingsperspectief krijgen. Een van de prioriteiten van het college is besluitvorming over het energiebedrijf. De benodigde onderzoeken en voorbereidingen hiervoor lopen. Zorgvuldigheid gaat boven snelheid. Het gaat om veel geld en verantwoordelijkheden.

Omgevingsdienst IJsselland

De afgelopen jaren stonden voor Omgevingsdienst IJsselland in het teken van verandering en doorontwikkeling. Sleutelwoord hierbij was 'professionaliseren'. Daarbij hebben deelnemende gemeenten en provincie aan de basis gestaan van onder andere het programma 'Samen Toekomstbestendig'. Het proces van verandering en ontwikkeling wordt komende jaren doorgezet.

Hergebruik van grondstoffen

De komende jaren ligt de focus op kwalitatief meer hergebruik van grondstoffen. Door extra voorlichting en gerichte acties kunnen meer grondstoffen beter worden hergebruikt. Daarnaast ontwikkelen we een nieuw circulair beleid voor de gemeente, ondernemers en inwoners.

Taskforce energie-armoede en uitvoering regeling energietoeslag

We voeren de energieregeling uit. Dat wil zeggen dat we de maatwerk- en armoederegelingen uitvoeren, adviseren bij en sturen van structurele oplossingen voor energiebesparing en spreekuren en huisbezoeken inzetten.

2.2.9. Programma 9: Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Het wonen is een van de belangrijkste thema's voor de komende jaren. We willen een groot aantal woningen gaan bouwen, het gaat daarbij zowel om uitbreiding als inbreiding. We zorgen voor het sneller en meer toevoegen van passende en ook betaalbare woningen aan de woningvoorraad. Hierbij richten we ons met name op de (jonge) starters, senioren en bijzondere doelgroepen als statushouders. Ook kijken we daarbij naar de veranderende vraag naar woningen en woonvormen door bijvoorbeeld de ingezette decentralisatie van de zorg en de vergrijzing. Qua bouwtempo bouwen we het liefst voor eigen behoefte en versnellen wij waar mogelijk. Door onze actieve grondbeleid staan we zelf aan het stuur en zijn we niet afhankelijk van projectontwikkelaars. Dankzij ons actieve grondbeleid van de afgelopen jaren hebben we uitbreidingslocaties bij alle kernen (Hoonhorst 83, Waterinkweg Lemelerveld circa 210, Oudleusen 24, Oosterdalfsen Noord circa 338 en Westerbouwlanden Nieuwleusen circa 180). Woningcorporaties Vechthorst en Vechtdal Wonen staan klaar om te starten met het bouwen van 30 sociale huurwoningen in de gemeente. Vorig jaar hebben wij als gemeente Dalfsen 197 nieuwe woningen aan de vooraard toegevoegd, daarmee zijn we in Overijssel koploper. Belangrijk blijft dat we bouwen naar behoefte in alle kernen die dit nodig hebben voor instandhouding van het huidige voorzieningenniveau.

We kunnen niet inschatten welke effecten de instroom van vluchtelingen uit de Oekraïne zal hebben op de lange termijn. Op korte termijn is er vooral tijdelijke woonruimte nodig. Mede hiervoor is een projectleider Flexwonen aangesteld die kansrijke locaties (onder)zoekt en samen met de woningcorporaties hiervoor plannen uitwerkt. Deze flexwoningen zijn voor een mix van doelgroepen (starters, ouderen, mensen die door uitzonderlijke situaties per direct op zoek zijn naar onderdak en statushouders).

Naast nieuwbouw naast de kernen (uitbreiding), zien we ook door inbreiding kansen meer woningen te voegen. Er lopen veel particuliere initiatieven die ook zullen voorzien in de vraag naar verschillende type woonvormen. Daarnaast ondersteunen we toevoeging van woningen en kwaliteitsverbetering in het groene buitengebied.

Woonzorgvisie

In onze huidige woonvisie is nu 50% sociaal (huur en koop) en 50% vrijesector afgesproken. Van de vrijesectorwoningen komt de eerste 40% aan starters toe, vervolgens 30% voor ouderen en de resterende 30% is vrij. Vanuit het Programma 'Een thuis voor iedereen' van het ministerie van BZK, wordt een woonzorgvisie ontwikkeld in 2024. In de Wet Regie op de Volkshuisvesting (momenteel in consultatie) wordt opgenomen dat elke gemeente een woonprogramma (omgevingsprogramma Wonen) moet maken. In dit woonprogramma gaat de gemeente in op het woningbouwprogramma, betaalbaarheid, verduurzaming en leefbaarheid. Maar ook op de huisvesting van aandachtsgroepen zoals uitstromers uit zorginstellingen, mensen met een beperking, arbeidsmigranten en ouderen met een zorgvraag. Dit laatste heet inmiddels in de volksmond de woonzorgvisie. Geleidelijk wordt duidelijk waaraan het woningbouwprogramma (en daarbinnen de woonzorgvisie) moet voldoen.

Centrumplan dorp Dalfsen

De opzet van het Centrumplan voor het dorp Dalfsen is dat de afzonderlijke deelgebieden op zichzelf uitgewerkt en ontwikkeld kunnen worden. In 2023 is gestart met de herinrichting van Prinsenstraat en Kerkplein tot Klimaatwinkelstraat, nadat een aanvullend krediet aan de raad is gevraagd en het ontwerp met de raad is besproken. Vanuit het kader Klimaatwinkelstraat wordt toegewerkt naar een aantrekkelijk autovrij winkel-verblijfsgebied met veel groen, ontmoetingsplekken en ruimte voor fietsers en wandelaars. De herinrichting wordt in 2024 voltooid.

Afhankelijk van de ontwikkelingen krijgt de raad in een later stadium voorstellen voorgelegd over de uitwerking van andere deelgebieden, zoals Oostpoort, of over andere onderwerpen zoals de beeldkwaliteitsplannen. Hiervoor is in 2023 een algemeen voorbereidingskrediet gevraagd.

Visie op de Burgemeester Backxlaan Nieuwleusen

In 2023 wordt er gewerkt aan een integrale visie (stedenbouwkundig en verkeerskundig) voor de Burgemeester Backxlaan en omgeving. Nadat de visie is vastgesteld (volgens de planning eind 2023), is naar verwachting de vervolgstap om deze verder uit te werken richting uitvoering. Uitgezocht moet worden welke investering noodzakelijk is om de uitvoering van de Toekomstvisie te realiseren.

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking. Gemeenten hebben tot en met 2029 de tijd om van het omgevingsplan dat er op 1 januari 2024 ligt, een omgevingsplan te maken, dat voldoet aan de eisen die zijn opgenomen in de Omgevingswet. De gemeente Dalfsen is samen met stedenbouwkundig bureau Rho al bezig met het opzetten van een regelbibliotheek, waarbij de regels uit de bestaande bestemmingsplannen worden omgezet naar nieuwe juridische regels. Deze nieuwe regels heeft de gemeente nodig om na 1 januari 2024 een wijziging van het omgevingsplan in procedure te brengen. De gemeente Dalfsen is op 1 januari 2024 voldoende voorbereid om te werken volgens de eisen van de Omgevingswet.

Samen met de Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 ook de wet Kwaliteitsborging in werking. Met deze wet wil het Rijk de preventieve bouwtechnische toets (bouwbesluit) door de overheid, bij de vergunningverlening en het bouwtoezicht, gefaseerd bij de private sector neerleggen. De ruimtelijke beoordeling (welstand, bestemmingsplan) en de omgevingsveiligheid blijven wel bij de gemeente en ook de technische kwaliteit van bestaande bouw blijft een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Bij een aanvraag om omgevingsvergunning voor nieuwbouw wordt onder dit stelsel door de gemeente, in het kader van de ontvankelijkheid, gekeken of het juiste borgingsinstrument wordt toegepast. Hierop moeten de gemeenten zich voorbereiden door plannen te maken voor een deel van de mensen van Toezicht en handhaving.

De Omgevingswet heeft invloed op het werk van vergunningverleners en handhavers en op de legesinkomsten. De mogelijkheid om milieuleges te heffen wordt geherintroduceerd. Er vinden bovendien verschuivingen plaats die invloed hebben op de inkomsten. Het gaat om verschuivingen van vergunning naar melding, de verantwoordelijkheid voor bodemtaken gaat van de provincie naar de gemeente en de technische toets wordt door de wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) door de private sector gedaan. De gevolgen van de inwerkingtreding van zowel de Omgevingswet als de Wet kwaliteitsborging op inrichting van de nieuwe legesverordening die zal gelden voor de Omgevingswet zijn in beeld gebracht. Hiervoor hebben we externe hulp gehad van een adviesbureau.

Omgevingsvisie 2.0

De eerste versie van Omgevingsvisie uit 2022 wordt in 2024 geactualiseerd. We verwerken daarin nieuwe beleidsinzichten en ontwikkelingen. Daarna wordt de visie elke vier jaar aangepast.

Plattelandsvisie

In 2023 wordt een nulmeting opgesteld. In 2024 wordt gewerkt aan de uitwerking van de Plattelandsvisie. We geven daarin beleidsmatige duiding aan de data uit de nulmeting. Ook geven we in de visie invulling aan de gemeentelijke beleidsruimte voor de opgaven in het landelijk gebied. We betrekken de uitkomsten van de PPLG in onze uitwerking.

Gebiedsvisie Dalfsen Staphorst Zwartewaterland Zwolle

De gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland werken samen aan een gebiedsvisie voor het grensgebied van de gemeenten. Hierbij gaat het om ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven die gemeente-overstijgend zijn. Het moet duidelijkheid bieden over de toekomstige inrichting van het gebied.

3 Financiële mutaties 2024 - 2027

1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen

I/S : Incidenteel/Structureel

B/L : Baten/Lasten

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
	Afschrijvingslast nieuwe investeringen	86.250	9.683	9.683	-10.317	S	L
1.1	Stelpost lasten bijstelling o.b.v. prijsindex 2,4%, 2,5%, 2,0% en 2,0%	-181.000	-392.000	-473.000	-1.014.000	S	L
1.1	Stelpost bijstelling o.b.v. CAO-index 4,2/4,1/3,9/3,9	-1.904.000	-2.371.000	-2.818.000	-3.739.000	S	L
1.1	Bijstelling baten o.b.v. 2,4%, 2,5%, 2,0% en 2,0%	103.000	225.000	271.000	584.000	S	L
1.1	Inzet stelpost inflatie	1.000.000				I	B
1.1	Verzekeringspremie	-38.000	-37.000	-33.000	-39.000	S	L
1.1	Budget maatschappelijke initiatieven	-500.000				I	L
1.2	Decembercirculaire	-286.000	-286.000	-289.000	-285.000	S	B
1.2	Extra accres gemeentefonds 2023 voor inflatiecorrectie 2022	395.000	395.000	395.000	395.000	S	B
1.2	Extra lasten als gevolg van inflatie	-395.000	-395.000	-395.000	-395.000	S	L
1.4	Stijging VNG-contributie	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	S	L
1.4	Regio Zwolle nieuwe financiering 2024-2028	-85.000	-116.000	-140.000	-155.000	S	L
1.5	Verkiezing PS/waterschappen				-10.000	I	L
1.5	Burgerpanel Waarstaatjegemeente.nl				-10.000	I	L
1.5	Forensenbelasting	150.000	150.000	150.000	150.000	S	B
1.6	SSC ONS obv concept begroting	-314.000	-338.000	-351.000	-402.000	S	L
1.6	Archief Collectie Overijssel	-60.000				I	L
1.6	Stijging onderhoudskosten gemeentehuis	-38.000	-36.000	-33.000	-33.000	S	L
1.6	Aanbesteding kernpunten	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S	L
1.6	Kosten verdere implementatie Datagedreven Werken	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000	S	L
1.6	Participatie/inwonerbetrokkenheid afh. evaluatie pilots, bijvoorbeeld tools	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	S	L
1.6	Programma digitale dienstverlening - opstartkosten projecten omzetten incidenteel naar structureel	-10.000	-25.000	-25.000	-25.000	S	L
1.6	Programma digitale dienstverlening - digitaliseringswetten implementeren (WOO, WMBEV, WDO, Archiefwet etc)	-127.000	-127.000	-127.000	-77.000	I	L
1.6	Verhoging bijdrage A&O-Fonds en meer benodigd juridisch advies	-46.000	-46.000	-46.000	-46.000	S	L
1.6	Digitalisering brievenprintstaat icm berichtenbox en/of PIP aanschaf software	-25.000				I	L
1.6	Nieuw HRM kennissysteem RAP/IJK	-7.000	-7.000	-7.000	-7.000	S	L
1.6	Doorontwikkeling - organisatie	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000	S	L
	TOTAAL PROGRAMMA 1	-2.936.750	-4.051.317	-4.566.317	-5.773.317		

Beleidsveld 1.1 Algemene baten en lasten

Prijscompensatie lasten

Nadeel 2024 € 181.000 / 2025 € 392.000 / 2026 € 473.000 / 2027 € 1.014.000

Bijstelling vindt plaats op basis van de uitgaven van de laatste twee jaar tot maximaal het percentage Nationale Consumenten Prijsindex (CPI) in de septembercirculaire van 2022. Komt daar een over- dan wel onderschrijding naar voren, dan wordt het budget bij de begroting bijgesteld. Vorig jaar hanteerden we voor alle jaren een percentage van 1,7%, nu is dat 2,4 / 2,5 / 2,0 en 2,0%. Dit betekent een toename van de lasten met 0,7 / 0,8 / 0,3 en 2,0%.

Bel. veld	2024	2025	2026	2027
CPI was	1,70%	1,70%	1,70%	0,00%
CPI nieuw	2,40%	2,50%	2,00%	2,00%
toename	0,70%	0,80%	0,30%	2,00%

Indexering salarissen

Nadeel 2024 € 1.904.000 / 2025 € 2.371.000 / 2026 € 2.818.000 / 2027 € 3.739.000

De CAO-ontwikkelingen berekenen we door op basis van de geldende CAO. Deze loopt tot 1 januari 2024. Voor verhoging van de salaris- en sociale lasten gaan we per begrotingsjaar uit van deze CAO. Eerst € 240 bruto per maand, daarna een verhoging van 2%. Dit betekent, landelijk gezien, een gemiddelde stijging van 9,1%. Met dit percentage is doorgerekend. Een vergoeding in verband met thuis-/hybride werken blijft bestaan en is verhoogd.

Om beter aan te sluiten bij de daadwerkelijke stijging van de salariskosten, hanteren we voor de berekening van de salariskosten vanaf 1 januari 2024 de consumentenprijsindex (CPI) op basis van de septembercirculaire 2022.

Dit zijn voor 2024-2027 de percentages: 4,2% / 4,1% / 3,9% / 3,9%.

Indexering baten - verhoging inflatiepercentage

Voordeel 2024 € 103.000 / 2025 € 225.000 / 2026 € 271.000 / 2027 € 584.000

De opbrengsten voor de gemeentelijke belastingen en rechten verhogen wij met de Nationale Consumenten Prijsindex (CPI) zoals deze is opgenomen in de septembercirculaire van 2022, met een minimum van 1%. Voor de jaren 2024 t/m 2027 betekent dit een percentage van 2,4 / 2,5 / 2,0 / 2,0%. Eerder werd voor de jaren 2023 tot en met 2026 rekening gehouden met 1,7%. Zie ook de tabel bij prijscompensatie.

Verzekeringspremies

Nadeel structureel m.i.v. 2024 € 38.000, € 37.000, € 33.000, € 39.000

Ten opzichte van de begroting 2024 valt de verwachte te betalen totale verzekeringspremie voor 2024 ca. € 33.000 hoger uit. De verhoging heeft vooral te maken met hogere verzekeringspremies. Belangrijkste oorzaken zijn:

- Verhoging van premies na aanbestedingen van Eigendommenverzekering (Brandverzekering) en Gemeentelijke Aansprakelijkheidsverzekering;
- Toename van verzekerde waarden van de Eigendommenverzekering door hoge indexatie (12,3% gebouwen en 16% inventarissen), door actualisatie van sommige verzekerde waarden en door bijverzekering van kunststof sportvelden (2,8 miljoen).
- Premie indexaties van de overige verzekeringen op basis van Consumenten Prijs Index. Verzekeraars hebben hier 5,15% aangehouden in plaats van de werkelijke 11,0%.

Voor 2024 wordt voor de indexatie van verzekerde waarden en (Eigendommenverzekering) en premies overige verzekeringen 4% aangehouden.

Budget maatschappelijke initiatieven

Nadeel incidenteel € 500.000

Maatschappelijke initiatieven, waaronder ook evenementen, willen we een impuls geven vanuit een kader dat helder en herkenbaar is. We gaan de verschillende subsidieregelingen die we hebben bekijken. Zijn de budgetten voldoende om initiatieven daadwerkelijk te ondersteunen? Ook bekijken we of we de administratieve lasten voor aanvragers en voor de gemeente kunnen verlagen.

Benchmark salarissen loongroep 7-11

In het 1e kwartaal 2023 is een benchmark gestart naar de inschaling van de functies in loongroepen 7-11. Naar verwachting neemt dit onderzoek heel 2023 in beslag. Eventuele gevolgen voor wijzigingen van inschaling en salarissen zijn daarom nu nog niet bekend.

Beleidsveld 1.2 Algemene Uitkering Gemeentefonds

Algemene uitkering

Nadeel 2024 € 286.000 / 2025 € 286.000 / 2026 € 289.000 / 2027 € 285.000

Het Rijk heeft in de berekeningen van de septembercirculaire 2022 gerekend met een te hoge raming van de macro WOZ-waarden. Deze omissie is vervolgens hersteld in de decembercirculaire 2022 door middel van een verlaging van de uitkeringsfactor voor alle gemeenten. In de bestuurlijke advisering aan college/raad is het nadelige effect nader toegelicht.

Beleidsveld 1.4 Bestuur

Goed Goan

Voor een volledig overzicht van gevolgen is het nog te vroeg, dit wordt nader uitgewerkt. Rekening gehouden moet worden met investeringen in middelen (audio-/videoapparatuur) en capaciteit bij de griffie ter ondersteuning van de vergaderingen en de overige activiteiten van de raad. Bij de begroting 2024 hopen we een meer concrete vertaling te kunnen presenteren.

Samenwerkingsagenda regio Zwolle

Nadeel 2024 € 85.000 / 2025 € 116.000 / 2026 € 140.000 / 2027 € 155.000

In 2023 volgt besluitvorming over de nieuwe samenwerkingsagenda Regio Zwolle met financieringsafspraken voor 2024-2028. De huidige financiële afspraak loopt t/m 2023 (€ 4,20 per inwoner), maar zijn in onze Planning- & Controldocumenten structureel opgenomen. De verwachting is voor 2024 en verder een verhoging van de bijdrage. Er lopen gesprekken over verhoging (2024: € 6,96, 2025: € 8,04, 2026: € 8,86, 2027: € 9,35). In de berekening gaan we uit van 29.250 inwoners. In juni 2023 wordt een definitief besluit genomen.

Stijging VNG-contributie

Nadeel structureel € 30.000

Tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG in 2022 is besloten tot een contributiestijging van 4,4% bestaande uit loon -en prijsindexatie (3,4%) en dekking van de kosten van de kernorganisatie van de VNG (1,0%).

Beleidsveld 1.5 Burgerzaken

Verkiezingen Provinciale Staten / waterschappen

Nadeel incidenteel 2027: € 10.000

In 2027 zijn er weer gecombineerde verkiezingen voor de waterschappen en Provinciale Staten. Omdat een gecombineerde verkiezing duurder is dan een enkele verkiezing, is incidenteel meer budget nodig.

Burgerpeiling WSJG (Waarstaatjegemeente.nl)

Nadeel incidenteel 2027: € 10.000

Een keer per vier jaar laat de gemeente een burgerpeiling uitvoeren. De eerstvolgende is voorzien in 2023. Deze burgerpeiling geeft inzicht in hoe inwoners de inspanningen van de gemeente waarderen op de thema's woon- en leefomgeving, relatie inwoner-gemeente, gemeentelijke dienstverlening, zorg en welzijn en beleving van het buitengebied. In 2027 wordt er opnieuw een burgerpeiling uitgevoerd.

Forensenbelasting

Voordeel structureel vanaf 2024: € 150.000

De verwachting is dat er 200 objecten vallen onder deze heffing. De geschatte netto-opbrengsten bedragen € 150.000 per jaar.

Beleidsveld 1.6 Overhead

Bijdrage Shared Service Centrum ONS

Nadeel 2024 € 314.000 / 2025 € 338.000 / 2026 € 351.000 / 2027 € 402.000

Op basis van de conceptbegroting ONS 2024 is er sprake van een hogere bijdrage van € 314.000 met ingang van het jaar 2024. De bijstellingen hebben betrekking op prijsindexatie, bijstelling als gevolg van groei bij partners vanaf 2022 en verder, en een aantal maatwerkontwikkelingen. Voor Dalfsen gaat het om afname printerservice en telefonie, local support en de Dalfsenacademie (Studytube).

Archief collectie Overijssel

Nadeel € 60.000 incidenteel

Historische stukken moeten opgeslagen worden in een archiefbewaarplaats. De gemeente heeft geen eigen archiefbewaarplaats, slechts een archiefruimte, daarom worden deze stukken overgebracht naar Collectie Overijssel.

Stijging onderhoudskosten gemeentehuis

Nadeel 2024 € 38.000 / 2025 € 36.000 / 2026 € 33.000 / 2027 € 33.000

De kosten voor bouw, materiaal, arbeidsuren, onderaannemers, etc. zijn de afgelopen tijd behoorlijk gestegen. Daarom is het nodig om de budgetten voor onderhoud van het gemeentehuis structureel op te hogen.

Aanbesteding Kernpunten

Nadeel structureel € 25.000

Naast de algemene prijsindexering zien we dat de kosten voor drukwerk stijgen. De aanbesteding voor de Kernpuntenpagina's loopt momenteel.

Verdere implementatie dataondersteund werken

Nadeel structureel € 75.000

Het onderwerp Dataondersteund Werken komt in een stroomversnelling. Naast mensen zijn er ook technische middelen nodig die voldoen aan het juiste niveau van informatiebeveiliging, veiligheid en privacy. Hiervoor stappen we over naar datawarehouse in de cloud, maken we waar nodig gebruik van externe ondersteuning, bouwen we samen aan dashboards en ontsluiten we data vanuit verschillende interne en externe bronnen. Hiervoor vragen we structureel budget.

Participatie/inwonerbetrokkenheid

Nadeel structureel € 25.000

Wij zetten in op meer strategische capaciteit voor inwonerbetrokkenheid (participatie). Om dit in de uitvoering ook goed op te kunnen zetten is budget nodig voor kennissessies, tools, out-of-pocket middelen, etc.

Doorontwikkeling digitalisering

In Dalfsen werken op verschillende fronten aan de doorontwikkeling van de digitalisering. We werken aan een programma Digitale Dienstverlening. Hieronder vallen meerdere projecten. Daarnaast krijgen we te maken met een aantal digitaliseringswetten die we moeten implementeren. De financiële mutaties zijn hierbij als volgt:

- **Implementeren digitaliseringswetten**

Nadeel incidenteel 2024-2026 jaarlijks € 50.000

Nadeel structureel € 77.000

Vanuit 2022 is via budgetoverheveling € 25.000 beschikbaar voor de Wet Open Overheid (WOO) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV). Er komen echter veel meer wetten op ons af op het gebied van digitalisering. Hierbij zoeken we samen met ONS-partners naar een modus. De nieuwe Archiefwet stelt extra verplichtingen, de Wet Digitale Overheid stelt eisen en de Wet Open Overheid kan ook een behoorlijke impact hebben op onze informatiehuishouding. Voorstel is daarom om het incidentele beschikbare geld daarom te verhogen naar € 50.000 voor 2024, 2025 en 2026.

De doorontwikkeling van de digitalisering vraagt dat we veel meer datagedreven/ dataondersteund gaan werken. Een richting die we ook in het coalitiedocument hebben aangegeven. Om de doorontwikkeling op een goede wijze aan te pakken is op dit terrein extra formatie noodzakelijk.

- **Opstartkosten projecten omzetten naar structureel**

Nadeel 2024: € 10.000 / 2025: € 25.000 / 2026: € 25.000 / 2027: € 25.000

Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget beschikbaar voor het opstarten van projecten. Dit bedrag is opgeteld bij het standaardbudget van Informatievoorziening. Dit bedrag moet structureel beschikbaar worden voor de komende jaren en verhoogd naar € 25.000. Dit geld is nodig om projecten te kunnen concretiseren en/ of de businesscase scherper te krijgen. Het kan ook worden ingezet voor bijvoorbeeld het verbeteren van het project-, programma- en portfoliomanagement.

- **Digitalisering brievenprintstaat in combinatie met berichtenbox en/of PIP software**

Nadeel incidenteel 2024 € 25.000

Wij kennen omslachtige processen rondom brieven. Er zijn meerdere processen en dezelfde brief wordt soms meerdere keren geprint en gescand om te worden voorzien van handtekeningen en dagstempels. Dit proces wordt herhaald bij Informatiebeheer om het te archiveren. Dit proces kan organisatiebreed slimmer en dat levert een fikse besparing op. Om dit uit te werken is incidenteel geld nodig in 2023 én 2024.

Verhoging bijdrage A&O-fonds en meer benodigd juridisch advies

Nadeel structureel € 46.000

De regelgeving rond arbeidsrecht, personeelsbeleid, etc. is complex. Team HR wint hiervoor steeds vaker juridisch advies in. Het A&O-fonds heeft tot doel Nederlandse gemeenten en hun medewerkers duurzaam inzetbaar te houden waardoor ze vitaal en wendbaar zijn en optimaal kunnen blijven aansluiten bij de veranderende samenleving. De bijdrage aan dit fonds wordt jaarlijks geïndexeerd.

Nieuw HRM-kennissysteem

Nadeel structureel € 7.000

Het HRM-kennisplatform RAP is een tool voor de afdeling HRM en voor medewerkers. RAP geeft antwoord op HRM-vragen via app of portal en biedt digitaal inzicht in arbeidsvoorwaarden en aanvullende lokale regelingen.

Organisatieontwikkeling

Dit betreft de uitbreiding van de formatie met de teamleiders.

2 Openbare orde en veiligheid

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
2.1	Bijdrage Veiligheidsregio, loon/prijsstijging	- 97.000	- 115.000	- 124.000	- 167.000	S	L
	TOTAAL PROGRAMMA 2	- 97.000	- 115.000	- 124.000	- 167.000		

Beleidsveld 2.1 Openbare orde en veiligheid

Bijdrage Veiligheidsregio IJsselland

Nadeel 2024 € 97.000 / 2025 € 115.000 / 2026 € 124.000 / 2027 € 167.000

Op basis van de ontwerpbegroting 2024 volgt dat de bijdrage in 2024 vooral stijgt als gevolg van loon- en prijsindexatie. De cijfers van 2024 zijn geïndexeerde prijzen (5,7%) en lonen zijn gebaseerd op de nieuwe CAO van de Veiligheidsregio (loopt tot 1 mei 2024).

Integraal Veiligheidsplan

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde om fijn te kunnen leven, wonen, werken en recreëren. Veel partijen hebben hier invloed op, zoals ondernemers, maatschappelijke organisaties, politie en het Openbaar Ministerie, de gemeente en natuurlijk de inwoners zelf. We stellen daarom een nieuw Integraal Veiligheidsplan voor de gemeente op, waarin we met de verschillende partners op het gebied van veiligheid afspreken hoe we gaan samenwerken aan een veilig en leefbaar Dalfsen.

3 Beheer openbare ruimte

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
3.1	MJOP: Kunstwerken (investeringen en onderhoud)	- 36.000	- 39.000	- 38.000	- 50.000	S	L
3.1	Degeneratiekosten	0	0	0	0	S	B/L
	TOTAAL PROGRAMMA 3	- 36.000	- 39.000	- 38.000	- 50.000		

Beleidsveld 3.1 Openbaar groen

Civiele kunstwerken

Nadeel 2024 € 36.000 / 2025 € 39.000 / 2026 € 38.000 / 2027 € 50.000

We vormen een voorziening voor civiele kunstwerken. Hier doteren we structureel € 75.000 per jaar in. Door het splitsen van het budget naar onderhoud en groot onderhoud hebben we extra middelen nodig.

Degeneratiekosten

Budgetneutraal

Door graafwerkzaamheden voor het leggen van kabels en leidingen onder verhardingen ontstaat schade die leidt tot degeneratie van het verhardingsoppervlak. Door de nutsbedrijven wordt daarom aan de gemeente een vergoeding betaald voor het veroorzaken van deze schade. In het onderhoudsbudget is geen rekening gehouden met degeneratiekosten. Dit jaar worden de kosten voor het herstel van schade veroorzaakt door degeneratie geraamd op € 60.000.

MeerJaren Onderhoudsprogramma

De raad heeft in april 2023 het Meerjaren Onderhoudsprogramma (=MJOP) vastgesteld. Als onderdeel daarvan stellen we een voorziening civiele kunstwerken in. Daartoe is een eenmalige storting noodzakelijk van € 128.000. Dekking van deze storting vindt plaats uit de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar.

Beleidsveld 3.2 Verkeer en vervoer

OV-hubs

Wij willen meerdere mobiliteitshubs in onze gemeente realiseren en zijn gestart met een onderzoek voor zo'n OV-hub bij het station in Dalfts. Een OV-hub is een plek waar verschillende vervoermiddelen samenkomen. We onderzoeken of in of nabij elke kern een OV-hub realiseerbaar is. Daarbij kijken wij ook nadrukkelijk buiten onze gemeente en zoeken de samenwerking met onze partners.

Beleidsveld 3.3 Openbare verlichting

Openbare verlichting

Budgetneutraal

Volgens het vastgesteld MJOP worden uitgaven voor openbare verlichting - inclusief het versneld verleden - als investering verantwoord met als effect jaarlijkse afschrijvingslasten. Op dit moment is er budget voor groot onderhoud in de exploitatie begroot. De eerste jaren wordt door het activeren een voordeel verwacht van € 104.000 in 2024 aflopend naar € 2.000 in 2028 en daarna omslaand naar een tekort.

Daarom wordt nu voorgesteld om vooruitlopend deze voordelen toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Beheer Openbare Ruimte om investeringen in de toekomst te blijven doen. Het doel van de bestemmingsreserve Beheer Openbare Ruimte is het in stand houden van de openbare ruimte.

Meerjaren Onderhoudsprogramma

Vanuit IBOR zijn we begonnen met het opstellen en onderbouwen van beheer- en investeringsplannen van het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP). De financiële gevolgen voor civiele kunstwerken, openbare verlichting en riolering hebben we in beeld. Op dit moment loopt er nog een onderzoek naar het benodigde budget voor wegen ten behoeve van vervangingen en onderhoudsniveau.

Groen en biodiversiteit

In maart 2023 is het beleidsplan Biodiversiteit Voor Elkaar in het groene landschap aan de raad voorgelegd ter vaststelling. Het plan beschrijft het beleid voor behoud en versterking van de biodiversiteit in de kernen, het buitengebied en bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast worden specifieke thema's beschreven zoals ecologisch bermbeheer, de eikenprocessierups, invasieve exoten, snippergroen en uitgiftebeleid.

Gezond leven - Spelen, bewegen, ontmoeten en recreëren

Indien blijkt dat vanwege nieuwe inzichten in het beleidsplan 'Spelen, bewegen en ontmoeten' extra middelen nodig zijn om tot uitvoering te komen dan worden deze opgenomen in de Perspectiefnota. Dit kan dan onderdeel zijn van een integrale financiële afweging die wordt voorgelegd aan de raad.

4 Economische zaken

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
4.1	Uitvoeringsprogramma Nota Economisch Beleid	- 50.000	- 50.000	- 50.000	- 50.000	I	L
	TOTAAL PROGRAMMA 4	- 50.000	- 50.000	- 50.000	- 50.000		

Beleidsveld 4.1 Economie

Uitvoeringsprogramma Economisch Beleid

Nadeel € 50.000

In oktober 2022 heeft de raad de kadernota Economisch Beleid vastgesteld. In het najaar 2023 wordt de Nota Economisch Beleid aan de raad voorgelegd. De nota biedt inzicht in de huidige economische situatie van de gemeente en in perspectieven voor de toekomst. Daaruit volgt een goed onderbouwde visie op de economische koers voor de aankomende beleidsperiode. De visie wordt uitgewerkt in een uitvoeringsagenda 2024 – 2027, een programma van concrete acties en maatregelen. Samenwerking met de ondernemers in de gemeente blijft een belangrijk onderdeel van het economisch beleid, de uitvoeringsagenda en de totstandkoming en de uitvoering daarvan. Bijvoorbeeld door continuering van de inzet van de bedrijfscontactfunctionaris en participatie.

De inschatting is dat de geraamde kosten voor de uitvoeringsagenda voor de periode 2024-2027 in totaal € 200.000 gaan bedragen en dat komt neer op € 50.000 per jaar voor de periode 2024 - 2027. De geraamde kosten worden onttrokken aan de algemene reserve grondexploitatie.

Beleidsveld 4.2 Grondexploitatie bedrijven

Vorbereidingskrediet nieuw bedrijfsterrein

Budgetneutraal

Met bestaande en nieuwe werklocaties bieden we een belangrijke bijdrage voor de lokale werkgelegenheid en een gunstig vestigingsklimaat. We geven in 2024 bijvoorbeeld invulling aan de uitkomsten van het locatieonderzoek, voor het realiseren van een nieuw bedrijventerrein voor Nieuwleusen en/of Dalfsen. Daarvoor vragen we een voorbereidingskrediet van € 200.000. De kosten worden verrekend met de nog op te stellen grondexploitatie. Daarmee is het budgetneutraal.

5 Onderwijs en vrije tijd

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
5.3	Leerlingenvervoer indexatie icm stijgende LL-aantallen	- 111.000	- 116.000	- 121.000	- 126.000	S	L
5.3	Leerplicht, advieskosten + softwarekosten	- 46.000	- 46.000	- 46.000	- 46.000	S	L
5.3	Project verbetering dienstverlening sociaal domein	- 90.000	- 60.000	- 60.000	€ 60.000	I	L
5.4	Programma Toekomst Recreatieterreinen	- 30.000				I	L
	TOTAAL PROGRAMMA 5	- 277.000	- 222.000	- 227.000	- 232.000		

Beleidsveld 5.2 Kulturhusen

Kulturhusen

In vervolg op de in maart 2023 vastgestelde kadernota Kulturhusen wordt gewerkt aan harmonisatie van de bekostiging van Kulturhusen. De te formuleren objectieve criteria voor de subsidies kunnen leiden tot aanpassing van de subsidiebedragen.

Beleidsveld 5.3 Onderwijs

Leerlingenvervoer

Nadeel structureel 2024 € 111.000 / 2025 € 116.000 / 2026 € 121.000 / 2027 € 126.000

Het aangepast vervoer (vervoer met taxibusjes) vormt verreweg het grootste deel van de kosten van leerlingenvervoer. Geen rekening is gehouden met de te verwachten forse indexering die hierop plaatsvindt. We stimuleren de zelfredzaamheid, waarbij het lukt om met name kinderen op verantwoorde wijze te laten fietsen. Wel zien we een kleine groei in het aantal kinderen dat is aangewezen op het aangepast vervoer.

Leerplicht, advies en softwarekosten

Nadeel structureel € 46.000

De kosten voor automatisering, advies en ondersteuning op het gebied van voortijdig schoolverlaten en leerplicht door de gemeente Zwolle zijn in voorgaande jaren te laag begroot. Met deze verhoging wordt de begroting op een reëel niveau gebracht.

Project verbetering dienstverlening sociaal domein

Nadeel incidenteel 2024 € 90.000/ 2025 € 60.000 / 2026 € 60.000 / 2026 € 60.000

Goed inhoudelijk contact met inwoners staat voor Dalfsen nog altijd op de eerste plaats, juist bij aanvragen voor voorzieningen in het sociaal domein. In dat proces ligt nog veel accent op administratieve handelingen. Door verbetering van bedrijfsprocessen en automatisering komt meer tijd en ruimte voor het persoonlijke, inhoudelijke gesprek en de ondersteuningsvraag. Dit project sluit aan op de aanbevelingen de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK). Het kabinet heeft naar aanleiding van de rapportage van de POK middelen beschikbaar gesteld om de dienstverlening vanuit de overheid fundamenteel te verbeteren. Deze worden hiervoor ingezet.

Huisvesting onderwijs

Voor de meerjarenbegroting 2024-2027 zal de uitvoering van het IHP naar verwachting leiden tot financieringsvragen. Daarbij is duidelijk dat rekening moet worden gehouden met fors gestegen bouwkosten. Rekening houdend met benodigde tijd om tot realisatie van deze projecten te komen is de verwachting dat de financiële effecten de jaarschijven van deze meerjarenbegroting niet gaan raken.

Huisvesting Agnieten College

Het leerlingenaantal van het Agnieten College neemt de laatste jaren toe. Tot nu toe kan via tijdelijke huisvesting in gebouw Driehoek en strakke inroostering van de huidige onderwijsruimten en beschikbare ruimten in Kulturhus de Spil nog steeds voorzien worden in voldoende huisvesting. De grenzen hierin zijn echter bereikt. Dit betekent dan ook dat bij verdere groei uitbreiding buiten Kulturhus de Spil moet plaatsvinden. Over de noodzaak van eventuele aanvullende huisvesting en verwacht toekomstperspectief vinden nadere gesprekken met het bestuur plaats. Bij de uitwerking van het IHP-project Nieuwleusen wordt de groeiende ruimtebehoefte van het Agnieten College betrokken.

Beleidsveld 5.4 Recreatie en toerisme

Programma Toekomst Recreatieterreinen

Nadeel incidenteel € 30.000

Dit betreft een onderzoek naar vitale vakantieparken en permanente bewoning.

6 Inkomensondersteuning

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
6.2	Formatie consulenten inburgering	- 139.000	- 139.000	- 139.000	- 139.000	S	L
	TOTAAL PROGRAMMA 6	- 139.000	- 139.000	- 139.000	- 139.000		

Beleidsveld 6.1 Inkomen

Formatie vanwege toename vraag schuldhulpverlening

De ontwikkeling van energieprijzen en de toenemende kosten van dagelijks levensonderhoud veroorzaken dat inwoners vaker een beroep doen op hulpverlening bij schulden. Ook de groei van het aantal inwoners leidt tot groei van het aantal contacten. Van belang is dat inwoners tijdig worden geholpen. De toenemende vraag leidt tot de nodige formatie-uitbreiding.

Aanpassing wettelijke termijn schuldsanering

Naar verwachting wordt de wettelijke saneringstermijn bij schuldhulpverlening per 1 januari 2024 teruggebracht van drie naar anderhalf jaar. De wijziging heeft gevolgen voor de uitvoering van schuldhulpverlening (ook het minnelijke traject gaat naar 1,5 jaar). Ook zullen opbrengsten uit saneringstrajecten als gevolg van Boete, Terugvordering en Verhaal naar verwachting dalen.

Beleidsveld 6.2 Integratie vergunninghouders

Formatie consulenten inburgering

Nadeel structureel € 139.000

De taakstelling is vorig en lopend jaar fors verhoogd ten opzichte van de jaren 2018-2021 en ook de komende tijd verwachten wij nog niet dat de daling in gaat zetten. Dit levert een forse werkdruk op voor de consulenten in de uitvoering op het gebied van inkomen, inburgering en werk. Op dit moment is hier tijdelijk ondersteuning voor geregeld, maar is er nog geen structurele oplossing voor. Daarom is een voorstel uitgewerkt om de formatie voor de komende jaren op peil te brengen. Voor een deel van de kosten zijn middelen aan het gemeentefonds toegevoegd bij de meicirculaire.

Crisisnoodopvang

Budgetneutraal

De ontwikkelingen zijn onzeker. De verwachting is dat we dit binnen de beschikbare rijksmiddelen kunnen uitvoeren.

7 Sociaal domein

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
7.1	Extra gevolgen door stijging tarieven en nieuwe contracten Jeugd	- 800.005	- 842.229	- 949.968	- 1.075.925	S	L
7.1	POH-Jeugd	- 60.000	- 100.000	- 100.000	- 120.000	S	L
7.1	Inzet jeugdwerkers in de school - subsidie	- 240.000	- 240.000	- 240.000	- 240.000	S	L
7.1	POH-Jeugd - vermindering lasten			40.000	40.000	I	
7.5	GGD - bijdrage	- 72.000	- 78.000	- 83.000	- 110.000	S	L
7.6	Extra gevolgen door stijging tarieven en nieuwe contracten Wmo	- 328.491	- 346.950	- 399.225	- 516.028	S	L
7.6	Beschermd wonen/thuis	6.600	215.000	315.000	327.000	S	B/L
	TOTAAL PROGRAMMA 7	- 1.493.896	- 1.392.179	- 1.417.193	- 1.694.953		

Algemeen

Het overkoepelende beeld van programma 7 laat met name stijgende kosten zien. De baten van die bij dit programma horen, zijn ondergebracht in programma 1 bij de Algemene Uitkering Gemeentefonds.

Beleidsveld 7.1 Jeugdzorg

Kosten jeugdzorg

Nadeel € 800.000 (2024) oplopend naar € 1.075.925 (2027)

In 2023 is gestart met het nieuwe inkoopmodel jeugd. Aansluitend bij de richtlijnen voor reëel opdrachtgeverschap zijn de tarieven voor de jeugdzorg (Zorg in Natura) op onderdelen aangepast. Er is een impactanalyse gemaakt van het financiële effect van het nieuwe model voor 2023. We gaan hierbij uit van onveranderd gebruik van de geïndiceerde jeugdzorg. Deze analyse vormt ook de basis voor 2024. Bij het opstellen van de Perspectiefnota is uitgegaan van ervaringsgegevens. Daarbij is 2023 deels een overgangsjaar waarin lopende indicaties vanuit 2022 aflopen of overgezet worden naar het nieuwe stelsel. De begroting 2024 is gebaseerd op gelijkblijvende aantal gebruikers, tegen de nieuwe tarieven. De praktijk van het eerste en tweede kwartaal van 2023 geeft meer inzicht in daadwerkelijk gebruik in het nieuwe model. We schatten het indexatiecijfer vanaf 1 januari 2024 op basis van meerjarige ervaringscijfers van de CAO-ontwikkelingen en een indexcijfer voor de materiële kosten (3,69%). Voor de indexering inflatiepercentage is een stelpost opgenomen. Hierbij is gerekend met 2,4%. Op deze kostenplaats wordt vanaf 2024 1,29% extra bijgeraamd.

POH-Jeugd

Vermindering lasten 2026 en 2027, € 40.000

We willen de inzet van de POH Jeugd (praktijkondersteuner huisarts jeugd) uitbreiden naar de andere

(twee) huisartsenpraktijken. De extra middelen die hiervoor nodig zijn, zijn in 2021 in de septembercirculaire aan de gemeente toegekend en opgenomen in de algemene middelen. Verwacht wordt dat de inzet van POH-jeugd, bijvoorbeeld als gevolg van kortdurende interventies en verbetering in de doorverwijzing op termijn zal leiden tot positief effect op de kosten van geïndiceerde jeugdzorg. We verwachten dat het aantoonbaar effect vanaf 2026 minimaal € 40.000 zal bedragen als er een POH-jeugd in alle huisartsenpraktijken ingezet wordt.

Jeugdwerkers in de school

Nadeel structureel € 240.000

We willen de inzet gezien de positieve ervaringen met de inzet van jeugdwerkers structureel voortzetten bij alle basisscholen. Hogeschool Windesheim doet onderzoek naar effecten van de inzet van de jeugdwerkers.

Beleidsveld 7.5 Publieke gezondheid

GGD-bijdrage

Nadeel 2024 € 72.000 / 2025 € 78.000 / 2026 € 83.000 / 2027 € 110.000

De GGD heeft in de kadernota een vooraankondiging gedaan voor een structurele verhoging van de financiële bijdrage. Het grootste gedeelte van de stijging komt door een verhoging van de personeelslasten. De GGD heeft de overstap gemaakt naar een nieuw functiegebouw waarbij een aantal functies hoger zijn ingeschaald.

Beleidsveld 7.6 Wmo

Extra gevolgen door stijging tarieven en nieuwe contracten Wmo

Nadeel € 328.491 (2024) oplopend naar € 516.028 (2027)

Bij het opstellen van de begroting 23-26 is voor de Hulp in de Huishouding het op dat moment bekende gebruiksvolume als basis gebruikt. In de loop van 2021 is het aantal indicaties sterk gestegen. In verband met het afschaffen van de algemene voorziening zijn in 2022 alle inwoners die gebruik maakten van Hulp bij het Huishouden opnieuw gescreend door de gemeente. Als gevolg hiervan is het aantal indicaties in 2022 met 70 afgenomen. Ondanks het voordeel dat dit heeft opgeleverd is er als gevolg van de stijging van het aantal duurdere indicaties per saldo sprake van een structureel nadelig effect in vergelijking met voorgaande jaren. Per 1 januari 2024 schatten we het indexatiecijferpercentage op basis van meerjarige ervaringscijfers inzake ontwikkeling CAO lonen in de zorg en indexcijfer voor materiële kosten, dit komt neer op gemiddeld 3,62%. Voor de indexering verhoging inflatiepercentage is een stelpost opgenomen. Hierbij is gerekend met 2,4%. Op deze kostenplaats wordt nu vanaf 2024 gemiddeld 1,22% extra bijgeraamd.

Beschermd wonen en Beschermd thuis

Voordeel 2024 € 6.600 / 2025 € 215.000 / 2026 € 315.000 / 2026 € 327.000

Met de decentralisatie van Beschermd wonen en Beschermd thuis verandert de uitvoeringspraktijk en wordt de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering. Hiervoor is een lokaal plan 'Beschermd thuis' opgesteld. De verwachting is op dit moment dat de beschikbare rijksmiddelen voldoende zijn om de uitvoering van dit plan te realiseren.

Participatiewet: Breed offensief

Het Breed offensief is een landelijke inzet als gevolg van aanpassingen in de Participatiewet. Deze aanpassingen hebben tot doel om meer maatwerk te kunnen bieden binnen de wettelijke kaders van deze wet. Daarnaast wordt gewerkt aan meer eenduidigheid en harmonisatie bij de uitvoering ervan. Met het Breed offensief wordt onder andere beoogd dat de mogelijkheden tot ondersteuning in geval van afstand tot de arbeidsmarkt beter in beeld komen en beter worden gebruikt. De financiële impact is nog niet te bepalen, maar verwacht wordt dat, gezien de huidige uitvoeringspraktijk in Dalfsen, de extra lasten beperkt zullen blijven.

Preventie uitvoeringsplan

Activiteiten op het gebied van preventie, bewustwording en vroegtijdig signaleren moeten bijdragen aan beperken van de groei van de (geïndiceerde) zorg. Het beleidskader preventiebeleid van 2021 bepaalt hiervoor de richting. Op basis daarvan wordt een uitvoeringsagenda opgesteld voor het sociaal domein waarbij de maatschappelijke opbrengst van de activiteiten centraal gaat staan. Naast het lokale beleidskader worden ook de effecten van de landelijke akkoorden IZA, GALA en Hervormingsagenda Jeugd meegenomen bij de uitvoeringsagenda.

8 Duurzaamheid en milieu

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
8.3	Basistaken Team Duurzaamheid zoals coördinatie, beleidontwikkeling en communicatie	- 60.000	- 55.000	- 50.000	- 50.000	I	L
8.3	Uitvoeren energiebesparing via bijvoorbeeld wijkplannen aardgasvrij en uitvoeren aanpak energiearmoede	- 220.000	- 225.000	- 225.000	- 225.000	S	L
8.3	Realisatie grootschalige opwek via bijvoorbeeld de RES, zoekgebied Dalfserveld en voorbereidingen voor het lokale Energiebedrijf	- 170.000	- 170.000	- 180.000	- 180.000	S	L
8.3	Aanvullende taken ivm klimaatakkoord: planvorming smartgrids, laadinfra en energieopslag	- 70.000	- 70.000	- 75.000	- 75.000	I	L
8.3	Rijkssubsidie klimaatakkoord	517.000	522.000	527.000	532.000	S	B
8.3	Rijksbijdragen specifieke projecten zoals isolatieprogramma's en innovatie	169.000	232.000	PM		I	B
8.3	Specifieke projecten zoals isolatieprogramma's en innovatie	- 169.000	- 232.000	PM		I	L
8.4	Bijdrage Omgevingsdienst	- 141.000	- 149.000	- 151.000	- 174.000	S	L
8.5	Klimaatadaptatie/water	- 50.000	- 50.000	- 50.000	- 50.000	S	L
	TOTAAL PROGRAMMA 8	- 194.000	- 197.000	- 204.000	- 222.000		

Beleidsveld 8.2 Begraafplaatsen

In 2023 ontwikkelen we een visie voor het begraven in de gemeente Dalfsen. Deze visie gaat in op onder andere begraafcapaciteit, in-/uitbreidingsmogelijkheden en toekomstige ontwikkelingen. Concreet gaan in 2024 twee zaken spelen waarvoor financiële middelen nodig zijn:

- De inrichting van de huidige begraafplaats Welsum en de huidige gebouwen (columbarium, beheerdergebouw en entree). Op dit moment wordt alleen noodzakelijk onderhoud uitgevoerd.
- Het ontwerp voor de uitbreiding van begraafplaats Nieuwleusen. Op dit moment wordt een planning en kostenraming gemaakt voor het ophogen van de gronden. Ook wordt in beeld gebracht wat de kosten zijn om het ontwerp te realiseren en wanneer deze werkzaamheden uitgevoerd worden.

Beleidsveld 8.3 Klimaat en Duurzaamheid

Klimaatakkoord

Budgetneutraal

Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord ontvangen gemeenten structureel extra middelen. De bijbehorende taken zijn gekoppeld aan de pijlers uit ons bestaande duurzaamheidsbeleid. De hoofdpijlers (Meer Besparen, Meer Opwekken, Meer Lokale samenwerking, Meer Lokaal Hergebruik) worden uitgebreid met extra inzet, projecten en acties. Daarnaast pakken we een aantal nieuwe onderwerpen op zoals smartgrids, laadinfrastructuur en energieopslag. Ook leggen we extra verbindingen met de thema's biodiversiteit, klimaatadaptatie en energiearmoede. Deze aanvullingen gaan ook gepaard met uitbreiding van onze basistaken, zoals meer communicatie, coördinatie en beleidsontwikkeling. De bestaande middelen voor de Dorpen van Morgen (samenwerkingsverband van de vijf lokale energiecoöperaties) blijven in stand, zodat ook zij verder kunnen met vele lokale duurzame projecten en acties.

Beleidsveld 8.4 Milieu

Bijdrage Omgevingsdienst IJsselland

Nadeel 2024 € 141.000 / 2025 € 149.000 / 2026 € 151.000 / 2027 € 174.000

Met het programma Samen Toekomstbestendig heeft de Omgevingsdienst IJsselland een traject van doorontwikkeling gevolgd. Dit leidde eerder tot grote wijzigingen in de begroting 2023. De ontwerpbegroting 2024 laat ook zien dat ten opzichte van eerdere jaren er een opwaartse druk in de kostenontwikkeling is. In belangrijke mate wordt deze veroorzaakt door de hoge inflatie en als gevolg daarvan een hogere loon- en prijsindex. Daarnaast zijn er ook autonome ontwikkelingen zoals een steeds toenemende werkvoorraad, nieuwe wetgeving, zoals de Omgevingswet, en hogere eisen aan de uitvoering op het gebied van onder meer ICT, gegevensbeveiliging en openbaarheid van bestuur die tot toenemende kosten leiden.

Beleidsveld 8.5 Riolering

Klimaatadaptatie

Nadeel structureel € 50.000

Vanuit het GRP zijn naast wateroverlastaandachtspunten meer thema's en activiteiten benoemd. Hiervoor is aanvullend budget nodig voor advieswerk en het combineren van klimaatadaptatiemaatregelen (zoals opgenomen in Beleidsplan klimaatadaptatie, Klimaatrobuust Dalfsen 2021-2025).

9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Bel. veld	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	I/S	B/L
9.3	Omgevingswet	- 100.000	- 100.000	- 100.000	- 100.000	S	L
9.3	Opstellen plattelandsvisie	- 50.000				I	L
9.3	Actualiseren - Omgevingsvisie 2.0	- 40.000				I	L
9.3	Opstellen uitvoeringsplan visie en verkeersplan Backxlaan (plan met maatregelen)	- 80.000				I	L
9.3	Dorpsvisies	- 25.000				I	L
9.4	Woonzorgvisie	- 30.000				I	L
	TOTAAL PROGRAMMA 9	- 325.000	- 100.000	- 100.000	- 100.000		

Beleidsveld 9.3 Ruimtelijke ordening

Omgevingswet

Nadeel structureel € 100.000

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Naast alle voorbereidingen die de afgelopen jaren zijn gedaan, is het werken aan het omgevingsplan de grootste uitdaging tot en met 2029. Naast de inzet van (veel) ambtelijke uren, is de verwachting dat ook regelmatig de hulp van een extern bureau nog nodig zal zijn. De gemeente Dalfsen heeft onvoldoende expertise in huis om alle benodigde informatie voor het omgevingsplan zelf op een goede manier in het omgevingsplan op te nemen. Voor de inhuur van zowel een bureau voor de nodige expertise als het onderhouden van de communicatie en de inzet van ambtelijke uren wordt voor 2024 (en volgende jaren tot en met 2029) een bedrag van € 100.000 per jaar geraamd. Er zullen ook inkomsten zijn in de vorm van leges van aanpassingen van het omgevingsplan.

Plattelandsvisie (na nulmeting)

Nadeel incidenteel € 50.000

Met de raad is bij vaststelling van de Omgevingsvisie 1.0 afgesproken dat er een Plattelandsvisie opgesteld wordt. In 2022 en 2023 wordt gewerkt aan de nulmeting, daarna volgt de Plattelandsvisie zelf (2023/2024). Voor de uitvoering vragen we een incidenteel budget van € 50.000.

Actualiseren Omgevingsvisie 2.0

Nadeel incidenteel € 40.000

Met de raad is afgesproken dat twee jaar na vastgestelde Omgevingsvisie 1.0 een actualisatie plaatsvindt en daarna overgegaan wordt op een cyclus van vier jaar. Wij vragen voor 2024 een incidentele bijdrage van € 40.000 voor het actualiseren van de Omgevingsvisie.

Uitvoeringsplan visie en verkeersplan Burg. Backlaan

Nadeel incidenteel € 80.000

Het jaar 2024 gebruiken we voor het opstellen van de randvoorwaarden en de scope voor een uitvoeringsproject. Ook hiervoor is het nodig om een extern adviesbureau in te huren, samen met een verkeerskundig adviesbureau. Omdat communicatie een belangrijk onderdeel is van het visietraject, verwachten we dat de inzet op het gebied van communicatie in het kader van de uitwerking minder kan zijn. Het benodigde budget voor 2024 is daarom geraamd op € 80.000.

Dorpsvisies

Nadeel incidenteel € 25.000

Met een Dorpsvisie wordt een toekomstbeeld opgesteld van verschillende functies en voorzieningen voor een kern, zoals de scholen (IHP) en de kerk.

Beleidsveld 9.4 Wonen en bouwen

Woonzorgvisie

Nadeel incidenteel € 30.000

Om in 2024 te komen tot een woonzorgvisie is naast bestuurlijke en ambtelijke inzet de ondersteuning van een extern adviesbureau nodig. De geraamde kosten voor een woonzorgvisie zijn € 30.000 en betreffen een incidenteel bedrag.

Aanpassen wegenstructuur Wegen Oosterdalfsen Noord

Uit de voorlopige ramingen van de grondexploitatie Oosterdalfsen Noord blijkt dat we met de toevoeging van extra sociale woningbouw ongeveer op een neutraal budget uitkomen. Dit is exclusief de aanpassingen aan de omliggende verkeersstructuur.

4 Investeringsplan

4.1 Investeringsplan 2024 - 2027

Volgens onze financiële verordening wordt het investeringsplan gelijktijdig met de Perspectiefnota aangeboden.

Als uitgangspunt hebben we het investeringsplan 2023-2026 genomen. Hieraan zijn de investeringen voor de jaarschijf 2027 toegevoegd. We hebben de wijzigingen op het vorige investeringsplan gearceerd weergegeven. De investeringsplanning bestaat voornamelijk uit reguliere vervangingsinvesteringen.

Nummer	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	Tablets raad 2026	0	0	50.000	
2	Strategische aankopen	1.000.000	1.000.000	1.000.000	
3	Vervanging audiovisuele apparatuur 2024	45.000	0	0	
4	GVVP 2024	160.000	0	0	
5	Uitvoeringsprogramma fiets 2024	300.000	0	0	
6	Uitvoeringsprogramma fiets 2025	0	300.000	0	
7	Uitvoeringsprogramma fiets 2026	0	0	300.000	
8	GVVP 2025	0	160.000	0	
9	Opzet strooier B4	0	35.000	0	
10	GVVP 2026	0	0	160.000	
11	Fendt 304 B4	0	0	110.000	
12	Bossingelschaar buitengebied	30.000	0	0	
13	Maaimachine Ransomes RMP 655C	120.000	0	0	
14	Maaimachine Ransomes RMP 653C	110.000	0	0	
15	Bus Cleanteam Mega Electric AIMAX 528	40.800	0	0	
16	Joskin kipper	73.700	0	0	
17	Folie vijver Polhaarweg	0	33.000	0	
18	DSFK City transporter elektrisch (1)	0	55.000	0	
19	DSFK City transporter elektrisch (2)	0	55.000	0	
20	Goupil Industrie SA Elektrisch	0	55.000	0	
21	Mitsubishi 82-BGF-3	0	55.000	0	
22	Schaftketen	0	98.000	0	
23	Kobelco mini kraan	0	0	35.000	
24	Heftruck	0	0	35.000	
25	Traktor Shibaura 306 N2	0	44.000	0	
26	Heetwater unit				40.000
27	Walker maaier zero-turn	25.000			
28	Eerste inrichting i.v.m. groei scholen	63.000			
29	Uitbreiding haven	300.000			
30	Renovatie Sporthal Heidepark	600.000			
31	Vervanging sportvelden 2024	1.398.100			
32	Verledden openbare verlichting			251.000	249.000
33	Vervangen civiele kunstwerk			500.000	
34	Vervangen civiele kunstwerk				300.000
35	Vervanging Ford Connect 85-VHG-2				45.000
36	Vervanging Miles TRB-39-F				55.000
37	Vervanging Ford Transit 08-BJJ-5				65.000
38	Vervanging Ford Transit 06-BJJ-5				65.000
39	Vervanging Ford Transit V-913-GR				65.000
40	Vervanging Ford Transit V-147-GV				65.000
41	Vervanging Ford Transit V-578-JF				65.000
42	Vervanging John Deere 6155R				170.000
43	Vervanging Schaftwagens 6 stuks				130.000
44	Vervanging Maaimachine Iseki TTK-16-F				40.000
45	Vervanging Trilo S4 LGS-49-V				55.000
46	Vervanging Zoutsproeier 04-001-0009				20.000
47	Vervanging Zoutsproeier getrokken LPP-15-Z				25.000
48	Rolbezem 2 stuks				17.000
49	Maaiaarm systeem 03-007-0012				100.000
50	Aanbouwdelen maaiaarm systeem				46.000
51	Blad veeg-zuigwagen				85.000
	Totaal	4.955.600	1.890.000	2.441.000	1.702.000

nieuwe investeringen

bedragen aangepast

verschoven in tijd

Hieronder lichten we een aantal investeringen in het algemeen en een aantal specifieke mutaties kort toe.

Strategische aankopen

Het budget is bestemd voor strategische aankopen. Op dit moment is jaarlijks € 1 mln beschikbaar. Om goed in te kunnen spelen op marktontwikkelingen en strategische posities in te kunnen nemen is het wenselijk het budget Strategische Aankopen te verhogen.

Renovatie sporthal Heidepark

Stichting Sportbelangen Lemelerveld is bezig met een gefaseerd stappenplan voor renovatie, inclusief verduurzaming van sporthal Heidepark. In verband met de grote investeringen die hiervoor nodig zijn (met name vervanging dak) wordt een beroep op de gemeente gedaan.

Uitbreiding haven

Dit is voorlopig geschat bedrag begroot voor 'ontwikkeling haven' op basis van eerdere kosten aanleg haven, een eerdere oriëntatie op uitbreiding (dd. 2017), kostenstijgingen sindsdien en ervaringen met havenuitbreiding elders. Bij een substantiële uitbreiding van de haven zal dit bedrag nog beduidend hoger worden. In de 1e Berap'23 zal voor de (uit te besteden) 'nadere verkenning van de ontwikkeling Haven' ook € 30.000 worden opgevoerd. Die verkenning zal dan ook een nader onderbouwde begroting van de investering voor de haven moeten opleveren.

Eerste inrichting i.v.m. groei scholen

Onderzoek naar (ver)nieuwing van de onderwijshuisvesting vindt plaats volgens het Integraal HuisvestingsPlan (IHP).

Verledden

Voor het versneld verledden van de openbare verlichting is in het totaal een bedrag van € 500.000 nodig. Hierbij geven we uitvoering aan de motie van 3 november 2022 "Wat Led je". In de motie is incidenteel € 275.000 beschikbaar gesteld.

Het aangegeven bedrag van € 275.000 is ontoereikend. De daadwerkelijke kosten bedragen in 2023 voor armaturen € 123.000 en lichtmasten € 142.000. In 2024 is het bedrag respectievelijk € 136.000 en € 113.000. De bedragen zijn inclusief exploitatiekosten. Het versnellen van het verledden levert voor zowel 2023 als 2024 jaarlijks een verwacht voordeel op van € 75.000 in de exploitatie.

De afschrijvingslasten worden opgevangen binnen het beschikbare exploitatiebudget van de openbare verlichting.

Walker maaier zero-turn

De huidige Walkermaaier is in 2017 aangeschaft en dient vervangen te worden in overeenstemming met de afschrijftermijnen die wij hanteren.

Vervangen civiele kunstwerken

Te vervangen brug zoals is opgenomen in het door de gemeenteraad op 24 april 2023 vastgestelde Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare Ruimte.

4.2 Totaaloverzicht kapitaallasten

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Walker maaier zero-turn		- 4.167	- 4.167	- 4.167
Eerste inrichting i.v.m. groei scholen		- 3.150	- 3.150	- 3.150
Uitbreiding haven		- 12.000	- 12.000	- 12.000
Renovatie Sporthal Heidepark		- 15.000	- 15.000	- 15.000
Sportparken 2023 Nieuwleusen en L'veld	90.000	90.000	90.000	90.000
Sportpark Gerner		- 46.000	- 46.000	- 46.000
Wegenschaaf	- 3.750			
Civiele kunstwerken				- 20.000
TOTAAL	86.250	9.683	9.683	- 10.317

5 Financieel (meerjaren)beeld

5.1 Totaaloverzicht 2024 - 2027

In deze paragraaf presenteren we de opbouw van het meerjarensaldo van deze perspectiefnota. We starten met het uitgangspunt vanaf de vastgestelde programmabegroting 2023-2026 aangevuld met besluitvorming tot en met maart 2023. Hierna volgt een tabel met de samenvatting van de financiële mutaties uit hoofdstuk 3 en een tabel waarin de budgetneutrale wijzigingen en kleine bedragen zijn opgenomen. Dit resulteert in een totaaltabel waarin alle informatie bij elkaar komt en het meerjarenbeeld van deze perspectiefnota weergeeft.

	2024	2025	2026	2027
Stand ingediende programmabegroting 2023 (raad nov.2022)	2.101.042	5.185.147	1.470.043	1.485.043
Amendement Stelpost ambities raad	500.000	500.000	500.000	500.000
Septemercirculaire 2022	856.000	800.000	2.114.000	800.000
Beleidsplan m.b.t. biodiversiteit	-54.500	-54.500	-54.500	-54.500
Stand vastgestelde begroting 2024-2027 (na raad maart 2023)	3.402.542	6.430.647	4.029.543	2.730.543
Waarvan incidenteel	1.716.250	68.000	0	0
Waarvan structureel	1.686.292	6.362.647	4.029.543	2.730.543
Verwachte stand begroting 2024-2027 (na raad maart 2023)	3.402.542	6.430.647	4.029.543	2.730.543

Hierna zijn alle financiële mutaties uit hoofdstuk 3 per programma bij elkaar gebracht.

	2024	2025	2026	2027
Totaal mutaties programma 1	-2.936.750	-4.051.317	-4.566.317	-5.773.317
Totaal mutaties programma 2	-97.000	-115.000	-124.000	-167.000
Totaal mutaties programma 3	-36.000	-39.000	-38.000	-50.000
Totaal mutaties programma 4	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Totaal mutaties programma 5	-277.000	-222.000	-227.000	-232.000
Totaal mutaties programma 6	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Totaal mutaties programma 7	-1.493.896	-1.392.179	-1.417.193	-1.694.953
Totaal mutaties programma 8	-194.000	-197.000	-204.000	-222.000
Totaal mutaties programma 9	-325.000	-100.000	-100.000	-100.000
Totaal mutaties	-5.548.646	-6.305.496	-6.865.510	-8.428.270
Waarvan incidenteel	-237.000	-362.000	-322.000	-292.000
Waarvan structureel	-5.311.646	-5.943.496	-6.543.510	-8.136.270

Tot slot komen in het volgende totaaloverzicht alle bovenstaande cijfers samen en wordt het meerjarenbeeld van deze Perspectiefnota weergegeven.

Ontwikkeling begrotingssaldo 2024-2027	2024	2025	2026	2027
Programmabegroting 2023-2026 Structureel	1.686.292	6.362.647	4.029.543	2.730.543
Programmabegroting 2023-2026 Incidenteel	1.716.250	68.000	0	0
Stand programmabegroting 2023-2026	3.402.542	6.430.647	4.029.543	2.730.543
Mutaties Perspectiefnota 2024-2027 Structureel	-5.311.646	-5.943.496	-6.543.510	-8.136.270
Mutaties Perspectiefnota 2024-2027 Incidenteel	-237.000	-362.000	-322.000	-292.000
Totaal mutaties Perspectiefnota 2024-2027	-5.548.646	-6.305.496	-6.865.510	-8.428.270
Structurele Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	-3.625.354	419.151	-2.513.967	-5.405.727
Incidentele Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	1.479.250	-294.000	-322.000	-292.000
Begrotingssaldo 2024-2027 na PPN	-2.146.104	125.151	-2.835.967	-5.697.727

5.2 Uitgangspunten programmabegroting 2024

Algemene uitkering gemeentefonds

In de afgelopen jaren zijn de uitkeringen uit het gemeentefonds een steeds belangrijker onderdeel geworden van de gemeentelijke inkomsten. Daarmee is de afhankelijkheid van het Rijk voor een voldoende bekostiging van onze beleidsuitgaven fors toegenomen.

Diverse onderwerpen zullen ook in de periode 2024-2027 invloed hebben op de totaal beschikbare financiële middelen. We moeten de meicirculaire Gemeentefonds 2023 afwachten voor een nader beeld.

Prijscompensatie

Het Kabinet gaat bij de Voorjaarsnota 2023 extra accres aan het gemeentefonds uitkeren voor de prijsbijstelling 2022 vanwege de uitzonderlijke stijging in afgelopen jaar. De VNG heeft eind november 2022 gemeenten geïnformeerd over een indicatieve reeks aan extra accres voor de jaren 2023 en later. Het precieze bedrag is nog niet bekend, maar zal worden gebaseerd op het begin maart gepubliceerde Centraal Economisch Plan (CEP) 2023.

Accresontwikkeling

Op basis van het Coalitieakkoord kabinet Rutte-IV is per 2022 besloten tot wijziging van de huidige normeringssystematiek (samen de trap op, samen de trap af). De huidige koppeling aan de rijksuitgaven vervalt vanaf 2026. Dit betekent dat de accresen voor de jaren 2022 t/m 2025 slechts nog zullen wijzigen als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen in die jaren. En dus vanaf 2026 niet meer voor volumeontwikkelingen.

In de Rijksbegroting van 2022 is opgenomen, dat gemeenten in 2026 eenmalig € 1 miljard extra van het Kabinet ontvangen, als compensatie voor het financieel tekort dat na 2025 zou ontstaan. De VNG verwacht voor de periode na 2026 echter een forse terugval in het accres. Het blijft nog steeds een groot vraagteken hoe de financiering van gemeenten er dan komt uit te zien. We wachten nog op concrete plannen daarvoor. Mogelijk krijgen de lokale overheden de beschikking over een groter eigen belastinggebied, maar daarover is nog geen uitspraak te doen.

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd komt voort uit de bestuurlijke afspraken die de VNG en het Rijk medio juni 2021 over de jeugdhulp hebben gemaakt. De agenda moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. Gemeenten gaan er daarbij vanuit dat het Rijk afdoende compenseert voor de geleden en nog te lijden tekorten op de jeugdzorg totdat er duidelijkheid is over de structureel benodigde vergoedingen. De aanvullende besparingsopgave van € 511 miljoen uit het coalitieakkoord is op dit moment nog volledig als korting verwerkt in het Gemeentefonds. Het Rijk heeft toegezegd dat de invulling hiervan voor rekening en risico van het Rijk komt. Hierover is op dit moment nog geen duidelijkheid. In hoeverre de komende meicirculaire 2023 die duidelijkheid gaat geven, moet worden afgewacht.

Beschermd wonen

De lange Kabinetsformatie heeft geleid tot een te krap tijdspad voor zowel een zorgvuldige voorbereiding en indiening als parlementaire behandeling van het wetsvoorstel over de doordecentralisatie naar gemeenten. Invoering van het woonplaatsbeginsel en het nieuwe objectieve verdeelmodel, eerder voorzien per 1 januari 2023, is met een jaar uitgesteld naar 2024. Meer informatie wordt verwacht in de meicirculaire 2023.

Klimaatakkoord

In de decembercirculaire 2022 is meegedeeld dat het Rijk werkt aan een ministeriële regeling waarmee de middelen voor uitvoering van het Klimaatakkoord voor de jaren 2023, 2024 en 2025 zullen worden uitgekeerd in de vorm van een specifieke uitkering (SPUK). Inmiddels is deze regeling eind februari 2023 gepubliceerd. Op grond van de 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)' kan een uitkering worden aangevraagd voor het uitvoeren (apparaats-/uitvoeringskosten) van klimaat- en energiebeleid. Om ook op langere termijn zekerheid te bieden aan gemeenten (en provincies) voor de jaren daarna (2026 t/m 2030) zal zo snel mogelijk een wettelijke regeling worden opgesteld.

Prijscompensatie

Bijstelling vindt plaats op basis van de uitgaven van de laatste 2 jaar tot maximaal het percentage CPI in de septembercirculaire 2022, voor de jaren 2023 t/m 2027, respectievelijk 2,4% / 2,5% / 2,0 en 2,0%. Omdat in de begroting 2023-2026 al rekening is gehouden met 1,7% stijging, wordt in de begroting 2024-2027 gerekend met een toename van respectievelijk 0,7% / 0,8% / 0,3% en 2,0%, zie ook onderstaande tabel.

Komt daar een over- dan wel onderschrijding naar voren, dan wordt het budget bij de begroting bijgesteld.

Bel. veld	2024	2025	2026	2027
CPI was	1,70%	1,70%	1,70%	0,00%
CPI nieuw	2,40%	2,50%	2,00%	2,00%
toename	0,70%	0,80%	0,30%	2,00%

Tarieven en belastingen

De opbrengsten voor de gemeentelijke belastingen en rechten verhogen wij met de Nationale Consumenten Prijsindex (CPI) zoals deze is opgenomen in de septembercirculaire (2022), met een minimum van 1% voor zover er geen sprake is van kostendeekkende tarieven (en de door het rijk vastgestelde maximum tarieven). Voor deze PPN is het percentage voor 2024-2027 respectievelijk 2,4% / 2,5% / 2,0% / 2,0%). De tarieven voor de belastingen riolering en afval hangen samen met kostendeekkendheid. Voor de lasten is voor deze PPN het percentage hetzelfde als voor de opbrengsten. Omdat in 2023-2026 al rekening is gehouden met 1,7%, wordt nu het meerdere meegenomen. Zie ook bij kopje prijscompensatie.

CAO gemeenten

Voor de programmabegroting 2023-2027 wordt per begrotingsjaar uitgegaan van een salaris- en sociale lastenverhoging zoals in de lopende CAO is vastgesteld. De huidige CAO loopt t/m 1 januari 2023. Er ligt op moment een akkoord. Dit hebben we verwerkt in de PPN 2024-2027.

Voor de index gebruiken we de tabel in de septembercirculaire 2022. Voor 2024-2027 zijn dit de volgende percentages 4,2% / 4,1% / 3,9% / 3,9%. Deze worden als een stelpost meegenomen.

Loonkosten grote subsidiepartijen

Bij loonkosten vindt jaarlijkse indexering plaats op basis van de laatste vastgestelde en bekende CAO voor de betreffende sector op het moment van indexering. De overige kosten worden geïndexeerd met percentage CPI in de septembercirculaire 2022 (2,4% / 2,5% / 2,0% / 2,0%, zie kopje prijscompensatie) tenzij er andere afspraken zijn.

Verbonden partijen

De bijdragen worden geraamd op basis van de meerjarenbegroting van de Verbonden partijen.

Onvoorzien

Voor de post onvoorzien wordt gerekend € 2 per inwoner (= afgerond € 58.000).

6 Risico-inventarisatie

PPN 2024 - 2027

6.1 Overzicht risico's

Hieronder wordt inzicht gegeven in welke risico's de organisatie loopt bij de uitvoering van de speerpunten van het gemeentelijke beleid. Ook is opgenomen welke mogelijke gevolgen de risico's met zich meebrengen en welke beheersmaatregelen worden genomen.

Thema	Risico gebeurtenis	Risico oorzaak	Risico gevolg	Maatregelen
Onderwerp	Omschrijving van het risico	Oorzaak van het risico	Wat kunnen de gevolgen zijn op het moment dat een risico zich daadwerkelijk voordoet	Welke beheersmaatregelen kunnen genomen worden.
Ontwikkeling gemeentefonds	Grote afhankelijkheid van de algemene uitkering.	Herijking verdeelmaatstaven van het gemeentefonds.	Herijking kan direct een grote impact hebben op de gemeentelijke financiën.	Nauwlettend de ontwikkelingen rondom het gemeentefonds volgen.
Sociaal Domein	Meerdere open einde regelingen.	Door de open einde regelingen heeft de gemeente beperkte grip op de toestroom naar de voorzieningen.	Het beschikbare budget is ontoereikend om lasten te kunnen dragen.	Meer sturen op beschikbare data.
Beperkte beschikbaarheid personeel	Het is lastig om tijdig gekwalificeerd personeel te vinden.	Krapte op de arbeidsmarkt. • (groot) Verloop in het bestaande personeelsbestand.	• Uitvoering van huidige en nieuwe ambities komen onder druk te staan. • Meer inhuur noodzakelijk.	• Ontwikkelen aantrekkelijk werkgeverschap. • Samenwerking in de Talentenregio.
Datalekken	Door een datalek en/of een hack belanden gegevens in handen van onbevoegden.	• Aanvallen van buitenaf door ransomware, malware en hackers. • Onjuiste verwerking van privacygevoelige gegevens.	• Kunnen hoge boetes worden opgelegd. • Kans op identiteitsfraude. • Gemeentelijke dienstverlening valt stil door uitval van systemen. • Verlies van gegevens.	• Inzet ICT technische middelen (firewal, multifactorauthenticatie). • Procedures en richtlijnen omtrent informatiebeveiliging en melding datalekken
Ontwikkeling energieprijzen	Energielasten zijn niet meer betaalbaar.	• Door onzekerheden op de energiemarkt zijn energieprijzen lastig te voorspellen. • Vanwege een nieuwe aanbesteding in 2024 voor een nieuwe energieleverancier zijn de tarieven vanaf 2024 nog niet duidelijk.	Beschikbare budgetten voor energielasten zijn ontoereikend.	• Treffen van energiebesparende maatregelen. • Afsluiten dynamisch energiecontract dat (langer) vast te zetten is als de prijzen laag zijn. • Budgetten bijstellen in de bestuursrapportages.

